

تحقیقات جنایی قتل های سریالی : چالش ها و راهکارها

علی رضایی گلوردی (نویسنده مسئول)، کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. alirezaeigeldi98@gmail.com

آزاده صادقی، استادیار، گروه حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. sadeghiazade@yahoo.com

چکیده

قتل سریالی پدیده‌ای نادر در نوع نادری از بزهکاری (قتل) می‌باشد، ولی با این حال روند تحقیقات جنایی پرونده‌های قتل‌های سریالی در ایران همواره با ضعف و چالش‌های شدیدی مواجه بوده است و در اغلب موارد مانند پرونده قتل‌های سریالی محمد بسیجه (بیجه)، سعید حنایی و فرید بغلانی وجود یک بازمانده از جنایت عامل اصلی کشف و دستگیری مجرم بوده است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی - تحلیلی است در این پژوهش ابتدا با استفاده از ابزار کتابخانه‌ای (پایان‌نامه، مقاله و ...) به جمع‌آوری اطلاعات و فیش‌برداری از منابع موجود پرداخته و سپس منابع مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و نتیجه‌گیری به عمل می‌آید. نتایج این تحقیق نشان داد نقش علم روان‌شناسی قانونی و ضرورت حضور روان‌شناس قانونی در کنار تیم تجزیه و تحلیل صحنه جرم در شناسایی انگیزه قاتل، ترسیم نیم‌رخ جنایی وی و ارائه تکنیک مناسب بازجویی و استفاده از شیوه‌های نوین جرم‌یابی از قبیل پروفایل جنایی و جغرافیایی، تکنیک داده‌کاوی و روش تجزیه و تحلیل پیوند پرونده در دستگیری زود هنگام مجرمین چنین جنایاتی بسیار حائز اهمیت می‌باشد.

واژگان کلیدی: تحقیقات جنایی، قتل های سریالی، علوم قانونی، جرم یابی

محققان، افسران مجری قانون و متخصصان بهداشت روان، همگی موافقند که قاتلان سریالی انسان‌هایی متفاوت هستند. برای کنترل و کشف به موقع این قبیل جرائم خشن، دانش علوم قانونی به کمک ما می‌آید. علوم پزشکی قانونی، روان‌شناسی قانونی، زبان‌شناسی قانونی و دانش جرم‌شناسی داده‌های علمی بسیار بالایی را در کشف این جرایم و شناسایی قاتل سریالی در اختیار نهادهای عدالت کیفری قرار خواهد داد. به طور خاص، مطالعه ساختار سازمانی و نحوه آموزش و عملکرد واحد‌های تخصصی پلیس در کشورهایی که در این حوزه موفق بوده‌اند بسیار حائز اهمیت می‌باشد. لذا مطالعه و بررسی امکانات و ساختار آموزشی پلیس کشورهایی که دارای برنامه و واحد تخصصی تجزیه و تحلیل اطلاعات صحنه جرم برای دستگیری مجرمان خشن و واحد تحلیل رفتاری و مرکز ملی برای تجزیه و تحلیل جرائم خشونت‌آمیز می‌باشند در این زمینه کمک‌کننده خواهند بود. با توجه به پیشرفت شایان فناوری اطلاعات و ارتباطات در دنیا اگر نهادهای عدالت کیفری با پیشرفت‌های این چینی خود را همگام نسازند در کنترل این گونه جرائم با چالش‌های فراوانی روبرو خواهند شد. بنابراین، به روز نمودن ساختار سازمانی پلیس از لحاظ امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، ایجاد زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و مجهز نمودن یگان‌های پلیس کشور علی‌الخصوص پلیس‌آگاهی، به تجهیزات نوین اطلاعاتی به منظور سرعت و دقت در جرم‌یابی، اشراف در جغرافیای جرم بدون حضور فیزیکی، کاهش هزینه کشف جرم، افزایش هزینه ارتکاب جرم (بالا بردن ریسک ارتکاب جرم برای مجرمین)، گنجاندن منابع آموزشی شیوه‌های نوین جرم‌یابی و بازجویی، دستاوردهای به روز علوم مرتبط با تحقیقات جنایی در درون مراکز علمی ناجا به منظور آشنایی و استفاده درست کارآگاهان پلیس از تجهیزات نوین فناوری اطلاعات و تجربیات فنی و علمی پلیس‌های موفق دنیا در کشف قتل‌های سریالی در راستای اقدامات پیشگیرانه، کشف سریع جرائم و دستگیری مجرمین ضروری است. امروزه با توجه به پیشرفت روز افزون علم و تکنولوژی و روش‌های جدید ارتکاب جرائم و از طرفی پیچیدگی شخصی و روانی قاتلان سریالی و دشواری علت‌شناسی و انگیزه این دسته از مجرمان استفاده از علوم قانونی و روش‌های نوین بررسی صحنه جرم به یک نیاز اساسی تبدیل شده است. میزان شیوع قتل‌های سریالی در کشور ما از نظر آماری نادر است با این حال چنین جنایاتی رنج قابل توجهی به قربانیان متحمل و به لحاظ اجتماعی و روان‌شناختی تأثیر بسیاری برافکار عمومی جامعه گذاشته و می‌تواند ترس گسترده‌ای را در بین مردم ایجاد کند. علیرغم نادر بودن این گونه قتل‌ها، آمادگی کارشناسان، بازرسان صحنه جرم، متخصصان پزشکی قانونی و علوم قانونی، نهادهای پلیسی و مقامات قضایی در هنگام وقوع چنین جنایاتی بسیار حائز اهمیت می‌باشد. اساس همه تحقیقات جنایی بر پایه توانایی مأموران تحقیق صحنه جرم در تجزیه و تحلیل مدارک موجود در صحنه جرم است. با توجه به نقش مؤثر دلایل مادی موجود در صحنه جرم برای شناسایی مجرم و نیز اثبات بی‌گناهی کسانی که بی‌جهت در مظان اتهام قرار گرفته‌اند، بررسی صحنه جرم و جمع‌آوری دلایل و مدارک موجود در صحنه جرم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در کشور ما به جهت ضعف دانش مدیریت در صحنه جرم و عدم بهره‌گیری از متخصصین علوم قانونی و شیوه‌های نوین کشف جرم، مدیریت صحنه‌های جرم از نابسامانی شدید برخوردار است. لذا در این پژوهش برآنیم علوم نوین جرم‌یابی از جمله تکنولوژی دیجیتال سه بعدی و هوش مصنوعی در

بازسازی صحنه جرم و فوتوگرامتری و علوم مرتبط با تحقیقات جنایی قتل‌های سریالی از جمله روان‌شناسی قانونی و بزه‌دیده‌شناسی قانونی و ... که به کارگیری آن‌ها در کشورهای دیگر در حل چالش روند تحقیقات چنین جنایاتی مؤثر بوده، شاخص‌های تأثیرگذار در مدیریت صحنه جرم را شناسایی و با بیان لزوم تشکیل واحدی متشکل از متخصصین دیگر حوزه‌های مرتبط با علوم قانونی در صحنه جرم موجبات افزایش اثر بخشی اقدامات پلیس و سایر نهادهای عدالت کیفری و ارتقای دانش جرم‌یابی محققان این حوزه را فراهم کنیم. بازسازی و شبیه سازی مجازی صحنه جرم، به کارگیری روش‌های پیوند پرونده، ایجاد یک بانک اطلاعاتی از شبیه‌سازی صورت گرفته در گذشته و داده‌های منحصر به فرد جمع‌آوری شده از صحنه جرم می‌تواند به نیروهای پلیس و مقامات قضایی در کشف ارتباط بین جرائم ارتكابی توسط یک مجرم و حتی کشف جرائم احتمالی آینده کمک کند. بزه دیده شناسی قانونی با بررسی فردنگرانه بزه‌دیدگان جرائم خاص، ترسیم تمام رخ الگوی بزه دیدگی و کشف فهرستی از ویژگی‌های جامع بزه‌دیده مانند شرایط فیزیکی، زیستی، ذهنی، اجتماعی، آموزش، شغل و شخصیت وی هنگام بزه‌دیدگی تلاش می‌کند ضمن برآورد نیم رخ جنایی بزهکار، استاندارد هایی جامع و فراگیر برای کشف سریع تر جرائم مشابه ایجاد و همچنین با شناسایی مدل های پنهان و مشکوک بزه‌دیدگی به پیشگیری از جرم کمک نماید. یکی از مهمترین کاربردهای بزه‌دیده شناسی قانونی، ترسیم نیم‌رخ جنایی بزهکار و کشف انگیزه های قاتل در ارتكاب جرم است. ویژگی‌های بزه‌دیده به مثابه تکه‌های پازل در جهت شناسایی ویژگی های شخصی و دموگرافیکی بزهکار از قبیل سن، جنس، قد، وزن، پاسخ‌های احتمالی چرایی ارتكاب جرم و ... می باشد. با توجه به مراتب معنونه در این پژوهش به موضوع کمتر مطالعه شده تحقیقات جنایی در قتل های سریالی می- پردازیم. مطالعات قبلی در این حوزه معمولاً بر بحث های علت شناسی، انگیزه ها و اختلالات روان‌شناختی مرتکبان تمرکز نموده‌اند و معمولاً از مقوله تحقیقات جنایی در این حوزه غفلت شده است. سعی ما این است که در این پژوهش در حد توان علمی این حوزه مغفول را مورد مطالعه قرار داده و با نگاهی به تجربه وقوع قتل‌های سریالی در ایران، چالش‌های کشف جرائم مرتبط با قتل‌های سریالی را مطرح نماییم. در چند دهه گذشته در کشورمان چندین فقره قتل سریالی به وقوع پیوسته و در سال ۱۴۰۰ شاهد قتل بابک خرم‌دین توسط پدر و مادرش بوده‌ایم که به قتل دامادشان در سال ۱۳۹۰ و دخترشان در سال ۱۳۹۷ به همین شیوه قتل بابک اعتراف کرده‌اند و اخیراً نیز در سال ۱۴۰۱ شاهد انتشار خبری در فضای مجازی بوده‌ایم که مأموران انتظامی در حین رسیدگی به شکایت مردمی، منزلی را بازرسی کرده و بقایای جسد یک دختر داخل یک چمدان در منزل مظنون کشف و چند دختر فراری دیگر نیز داخل کمد و اطاق‌های دیگر منزل با دستان بسته رؤیت شده و پلیس در حال بررسی سریالی بودن قتل‌ها و کشف اجساد دیگر می‌باشد. علیرغم تعدد پیشینه تحقیقاتی، تحقیقات جنایی قتل های سریالی با چالش های جدی روبروست. بسیاری از کشورهای موفق جهان در حوزه تحقیقات پلیسی از چندین دهه قبل تر با تشکیل واحدهای تخصصی و استفاده از یافته‌های دانش روان‌شناسی قانونی و دیگر علوم قانونی در جهت بهبود عملکرد خویش در برخورد با چنین جنایاتی اقدام نموده‌اند، لذا مطالعه و تحقیق در خصوص علوم نوین جرم‌یابی در بازسازی صحنه جرم و علوم مرتبط با تحقیقات جنایی قتل‌های سریالی از جمله روان‌شناسی قانونی، بزه دیده‌شناسی قانونی و ... که به کارگیری آن‌ها در کشورهای دیگر در حل چالش روند تحقیقات چنین جنایاتی مؤثر بوده، در بهبود اقدامات پلیسی در این حوزه ضروری است.

۱- مفهوم شناسی

تحقیقات جنایی فرآیندی است که توسط آن مرتکب یک جرم یا جنایت مورد نظر از طریق جمع‌آوری حقایق یا شواهد شناسایی می‌شود. اهداف فرآیند تحقیقات جنایی عبارتند از: ۱- تعیین اینکه یک جرم واقعاً ارتکاب یافته است یا خیر. ۲- شناسایی و دستگیری مظنون. اساساً تحقیقات جنایی فرآیندی است که توسط آن جرم کشف و مرتکب واقعی یا بالقوه یک جرم از طرق جمع‌آوری اطلاعات یا شواهد، شناسایی می‌شود. پیشرفت‌های علم و فناوری به طور فزاینده‌ای نقش علم پزشکی قانونی و کمک‌های علمی را در تحقیقات جنایی افزایش می‌دهد. علوم مرتبط با تحقیقات جنایی از دیرباز سهم مهمی در تحقیقات جنایی داشته است. با این حال استفاده از آن توسط پلیس باید به درستی مدیریت و سازماندهی شود تا بتواند کمک مؤثر و کارآمدی در کشف و پیشگیری از جرم داشته باشد. تکنیک‌های مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل شواهد فیزیکی موجود در صحنه جرم مربوط به زمینه‌های مختلف است. بازرسان باید طوری به بررسی صحنه جرم نزدیک شوند که گویی این تنها فرصت آن‌ها برای حفظ و بازیابی سرنخ‌های فیزیکی است. در واقع تحقیقات جنایی یک تلاش چند وجهی است که شامل مطالعه حقایق ارائه شده توسط یک عمل مجرمانه یا الگوی رفتار مجرمانه است. سپس از این حقایق برای شناسایی، یافتن و اثبات گناه یا بی‌گناهی یک فرد استفاده می‌شود. بازرسان صحنه جرم می‌بایست آگاهی و دانش کافی از علوم پزشکی قانونی به ویژه انگشت‌نگاری (بازیابی اثر انگشت نهفته صحنه جرم و تکنیک‌های شناسایی)، بالستیک (تشخیص علائم اسلحه و ابزار آن)، سرولوژی (مایعات بدن و پیشرفت در علم دی.ان.ای)، شواهد ردیابی (مو، الیاف، تجزیه و تحلیل مواد) و بازیابی و بررسی شواهد (اثر کفش، آج لاستیک و...) داشته باشند. بازرسان باید به طور مداوم اطلاعات، شواهد و الگوهای واقعی را که در اختیار دارند ارزیابی و به تناسب بین اطلاعات و شواهد دست یابند. جزئیات کوچک در آغاز تحقیقات ممکن است به حقایق اساسی تبدیل شوند که مؤید عناصر اثبات کننده یک جرم باشند. بازرسان باید تحصیلات قابل توجهی یا تحصیلات آکادمیک در روان‌شناسی و جامعه‌شناسی داشته باشند. درک رفتار مجرمانه به ویژه الگوهای ناهنجار و چگونگی تأثیر این الگوهای رفتاری بر تعامل اجتماعی می‌تواند بینش‌های لازم را برای درک صحیح مکانیزم‌های محرک انگیزه در اختیار بازرسان قرار دهد. به صورت خاص، پیشرفت‌های علم فناوری به طور فزاینده‌ای نقش علم پزشکی قانونی و کمک‌های علمی را در تحقیقات جنایی افزایش می‌دهد. تحقیقات ممکن است، چندین بار در طول تحقیق تغییر مسیر دهد و سرنخ‌های فیزیکی که در ابتدا نامربوط تصور می‌شد ممکن است برای حل موفقیت‌آمیز پرونده بسیار مهم باشد. شواهد فیزیکی زمانی که شناسایی و به درستی مورد بررسی قرار گیرند بهترین چشم‌انداز را برای ارائه اطلاعات عینی و قابل اعتماد در مورد جنایت تحت بررسی ارائه می‌دهد. در تحقیقات جنایی پرونده‌های قتل در جهت اینکه مشخص شود آیا ادامه روند تحقیقات نیازمند تمرکز به جنبه‌های زندگی قربانی می‌باشد یا خیر می‌بایست همسر یا سایر اعضای خانواده و همچنین زندگی تجاری و اجتماعی قربانی به طور کامل مورد بررسی قرار گیرد. در طی این مراحل همچنین لازم است شواهد فیزیکی کشف شده از صحنه جرم در مطالعات قربانی شناسی مورد بررسی قرار گیرند. بهره‌برداری از داده‌های دیجیتال و بانک اطلاعاتی ثبت‌شده جهت بررسی سوابق جنایی و پیشینه مظنونان یا شاهدان و تجزیه و تحلیل رایانه‌ای این اطلاعات در کارآیی تحقیقات بسیار مؤثر می‌-

باشد. این اطلاعات همراه با بررسی سوابق جنایی و اطلاعات حساس می‌تواند اطلاعات فوق العاده‌ای در مورد هر فرد در اختیار سازمان‌های مجری قانون قرار دهد. برخی از این اطلاعات ممکن است در ارائه سرنخ‌ها و رفع چالش‌های تحقیقاتی مفید باشد و در شناسایی مظنون و پیش‌بینی رفتار آتی جانی به بازپرس جنایی کمک کند.^۱

فرآیند این پژوهش بر شناسایی مرتکب جرم استوار است و در این پژوهش بر آنیم تا با بررسی علوم قانونی مرتبط با تجزیه و تحلیل صحنه جرم، بزه‌دیده شناسی، بررسی بانک‌های اطلاعاتی و بهره‌گیری از یافته‌های دانش روان‌شناسی قانونی، چگونگی ارتکاب جرم و شناسایی بزهکاران چنین جنایاتی را مورد مطالعه قرار داده و در رابطه با پرونده‌های قتل‌های سریالی به صورت خاص با اتکا بر این تحقیقات، سریالی بودن قتل‌ها را کشف و سپس به شناخت بزهکار بپردازیم. رویکرد مهم دیگر مرتبط با تحقیقات جنایی جنایات قتل‌های سریالی که در این پژوهش به توضیح آن خواهیم پرداخت، بازجویی است. با توجه به وضعیت روانی چنین جانیانی شناخت اصول مصاحبه و بازجویی و استفاده از دانش روان‌شناسی و زبان‌شناسی قانونی در این خصوص بسیار حائز اهمیت می‌باشد. در نوشته‌های مربوط به ادله علمی در کنار واژه‌های جرم‌یابی یا پلیس علمی به تدریج مفهوم جامع‌تری به نام «علوم تحقیقات قضایی» یا «علوم معین» و در معنای مرسوم «علوم قانونی» بیان شده است. یا شگرد علمی که بتوان از آن برای شناسایی، بازیابی، بازسازی یا تجزیه و تحلیل دلایل در تحقیقات کیفری استفاده کرد بخشی از علوم قانونی است که برخی از این رشته‌ها آزمایشگاه محورند مانند: سم‌شناسی و تجزیه و تحلیل دی.ان.ای و برخی مبتنی بر تفسیر کارشناسانه نمونه‌های تحت مشاهده هستند مثل اثرانگشت و سایر آثار. علوم مرتبط با تحقیقات جنایی با انتشار کتاب انسان بزهکار دکتر سزار لومبرزو در سال ۱۸۷۶ نمود خارجی پیدا کرد و این امکان به وجود آمد که عمل مجرمانه انسان به عنوان یک واقعه اجتماعی خارج از مقررات حقوق، در کانون مطالعات جرم‌شناسانه قرار گیرد. به این ترتیب به علوم جنایی حقوقی (علوم کیفری) شعبه جدیدی به نام علوم جنایی تجربی یا به عبارت دیگر علوم جرم‌شناختی افزوده شد. شاخه‌های دیگر آن فلسفه کیفری و سیاست جنایی است. علوم جنایی تجربی، عمل مجرمانه را به عنوان یک واقعیت انسانی - اجتماعی آن طور که ارتکاب یافته از زوایای مختلف مطالعه می‌نماید. دو شعبه اصلی محتوای این علوم را تشکیل می‌دهد. الف) علوم نشان-دهنده و اثبات کننده: که در واقع رشته‌های علوم جرم‌یابی را در بر می‌گیرد که در مقام کشف و تشخیص و شناسایی مجرم، نحوه ارتکاب جرم و ... هستند. دستاوردهای این علوم سبب شده است قاضی بتواند با استفاده از دلایل علمی و دلایل کارشناسانه در زمینه احراز مجرمیت و اثبات جرم اقدام کند. گلوله‌شناسی، سم‌شناسی، انگشت‌نگاری، پزشکی قانونی، گیاه‌شناسی، حشره‌شناسی، اسلحه‌شناسی، زبان‌شناسی قانونی، خون‌شناسی، فناوری ریزتراشه، نانو تکنولوژی، فناوری اشعه ایکس، طیف سنجی رامان و ... مربوط به این حوزه می‌باشند. ب) علوم

تحلیلی و تفسیری: که بعد از ارتکاب جرم و به منظور بررسی ماهیت و علل رفتار مجرمانه مورد استفاده قرار می‌گیرد. که شامل: جرم‌شناسی، کیفرشناسی و جامعه‌شناسی کیفری است.^۲

۲- چالش‌های تحقیقات جنایی قتل‌های سریالی

سازمان پلیس و مراجع قضایی در رابطه با قتل‌های سریالی دارای چالش‌های متعددی هستند که آگاهی از آن‌ها می‌تواند تحقیقات جنایی این حوزه را در پرونده‌های آینده سامان‌مند کند. در این بخش اشکالاتی که در فرایند تحقیقات قتل‌های سریالی وجود دارند، مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۱-۲- عدم توجه به مسئله مفقودی

یکی از مهمترین اشکالات تحقیقات جنایی، عدم توجه پلیس به مسئله آمار مفقودی‌ها مخصوصاً در برخی مناطق کم برخوردار است. معمولاً پلیس به دلایل تراکم پرونده‌ها به آمار مفقودی‌ها توجه چندانی نمی‌کند و در بسیاری موارد اصلاً جزء اولویت پلیس قرار نمی‌گیرد در حالی که اطلاع از میزان مفقودی‌ها، شناخت ویژگی‌های آنان اطلاعات بسیار حیاتی راجع به سریالی بودن مفقودی‌ها و حتی احتمال قتل آن‌ها مشخص می‌کند. در واقع، اگر پلیس با بررسی آمار مفقودی‌ها بفهمد که چندین نفر با ویژگی‌های خاص یا در مکان‌هایی خاص مفقود شده‌اند، فرضیه وجود قتل‌های سریالی حاکم خواهد بود. اما نتایج مطالعات مختلف در نظام عدالت کیفری ایران نشان می‌دهد که به دلیل نبود آمار جنایی مستقل در معنای عام و همچنین نبود بانک‌های اطلاعاتی راجع به آمار مفقودی و همچنین عدم آموزش به افسران پلیس راجع به اهمیت آمار مفقودی‌ها، عملاً فعالیت‌های پلیس در حوزه کشف قتل‌های سریالی در ایران بسیار چالش برانگیز است. تجربه قتل بابک خرم‌دین و مفقود شدن یکی از اعضای خانواده در چند سال گذشته یکی از این موارد است. بنابراین، در گام اول لازم است سازمان پلیس در رابطه با اهمیت آمار مفقودی در رابطه با سریالی بودن قتل‌ها آموزش ببیند و سپس سامانه‌های خاص برای ثبت آمار و دسترسی سراسری در سازمان پلیس فراهم شود. به صورت خاص، یکی از دلایلی که موجب شد محمد بسیجی بیش از ۲۰ کودک را بکشد، این مسئله بود که پلیس به آمار مفقودی کودکان که توسط خانواده‌هایشان اعلام شده بود، توجه چندانی نمی‌کرد.

۲-۲- چالش در تدوین پروفایل جنایی

یکی از تاکتیک‌هایی که برای دستگیری این نوع مجرمان به کار گرفته شده، پروفایل جنایی است. در دوران مدرن، تهیه پروفایل، فراز و نشیب‌های خود را داشته و در سال ۱۹۵۶ یک روان‌پزشک بر اساس صحنه‌های جنایت و نامه‌هایی که به پلیس ارسال شده بود، ویژگی‌های بمب افکن دیوانه نیویورک را به درستی شناسایی کرد. اندکی بعد از آن در سال ۱۹۷۲ واحد علوم رفتاری (BSU) که به پروفایل جنایی اختصاص داده شده بود، به دلیل افزایش تعداد قتل‌های سریالی در اف.بی.آی تأسیس شد. کانتر پروفایل مجرم را «سایه‌های جنایت کار»

^۲ - ژان ایو لاسال، تحولات علوم جنایی و آموزش و تحقیقات جرم‌شناسی در فرانسه، ترجمه دکتر علی حسین نجفی ابرند آبادی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۳۱-۳۲ (۱۳۹۷)، ۷.

می‌داند. وی اظهار داشت که یک جنایت‌کار آثار روان‌شناختی، الگوهای رفتاری مشهودی را از خود بر جای می‌گذارد که نشان‌دهنده نوع شخصیت اوست. کانتر همچنین معتقد است که یک جنایت‌کار از طریق اقدامات خود در رابطه با جرم شواهدی از شخصیت خود به جا می‌گذارد و رفتار هر فرد ویژگی‌هایی را نشان می‌دهد.^۳

پروفایل بر این فرض استوار است که تفسیر مناسب شواهد صحنه جرم می‌تواند بیانگر تیپ شخصیتی فرد یا افراد باشد که مرتکب جرم شده‌اند. فرض بر این است که تیپ‌های شخصیتی خاص، الگوهای رفتاری مشابهی از خودشان نشان می‌دهند و دانش این الگوها می‌تواند به بررسی جرم و ارزیابی مظنونین بالقوه کمک کند. برای درک کامل از قاتلان سریالی می‌بایست روان‌شناسان و روان‌پزشکان به جای سازمان‌های مجری قانون تحقیقات بیشتری را در این زمینه تکمیل کنند. برای اینکه یک نمایه‌گر بتواند به طور مؤثر پروفایل جرم را انجام دهد، باید یک سیستمی وجود داشته باشد تا از نمایه‌ساز پشتیبانی کند. برای نمایه‌سازی جنایی باید یک تجزیه و تحلیل کامل پزشکی قانونی از شواهد فیزیکی موجود در صحنه جرم انجام شود. بزه‌دیده‌شناسی مطالعه‌ای است که به بررسی ویژگی‌های بزه‌دیدگان جرم و ارتباط آن‌ها با مجرم و ... می‌پردازد. بنابراین شناخت قبلی از قربانیان با بررسی ویژگی‌های قربانیان جرم ضروری است که در استنباط انگیزه‌های مجرم و عوامل رفتاری خاص مجرم بسیار مفید است. تجزیه و تحلیل فعالیت‌های روزانه قربانی نیز در یافتن شواهدی از رفتار مجرم کمک کننده است.^۴

به طور کلی، سه هدف عمده از پروفایل سازی عبارتند از 1- ارزیابی‌های اجتماعی و روان‌شناختی مجرمین است. یک نمایه می‌بایست حاوی اطلاعات اساسی و صحیح در مورد متغیرهای اصلی اجتماعی و روانی شخصیت مجرم از جمله: نژاد، سن، وضعیت شغلی، نوع مذهب، وضعیت تأهل و سطح تحصیلات مجرم باشد.

2- پیشنهاد مؤثرترین تاکتیک مصاحبه است. همه قاتلان سریالی به دلایل یکسان نمی‌کشند و همه به یک نوع تکنیک مصاحبه پاسخ نمی‌دهند.

3- حفظ صحنه جنایت است. جزئیات مهم ممکن است در طول تحقیقات از بین برود. صحنه جنایت را می‌توان با شرایط آب و هوایی و دستکاری انسان تغییر داد. صحنه‌پردازی صحنه جرم زمانی اتفاق می‌افتد که مجرم صحنه جرم را تغییر می‌دهد تا قصد اصلی را پنهان کند.^۵

این اطلاعات روان‌شناختی به تمرکز تحقیقات کمک می‌کند و به پلیس کمک می‌کند تا دایره مظنونین خود را محدود کند. در اکثر قتل‌ها، قاتل به نحوی قربانی را می‌شناسد و این باعث می‌شود که فهرست مظنونان احتمالی محدود شود. ولی این در مورد قاتلان سریالی صدق نمی‌کند. معمولاً هیچ رابطه‌ای به راحتی مشخص نمی‌شود، بنابراین ردیابی قاتل سریالی بسیار سخت‌تر است. ویژگی‌ها و سلايق قاتلان سریالی بسیار متفاوت است. بنابراین

3-Emily Luc. Latent Class Analysis of Serial Murderers. (Under The Direction Of Dr. Matthew Phillips). A thesis submitted to the faculty of The(2016).16.

4-van Aken, Chelsea "The Use of Criminal Profilers in the Prosecution of Serial Killers," Themis: Research Journal of Justice Studies and Forensic Science.(2015).20.

5- Ebisike, Norbert. The Use of Offender Profiling Evidence in Juridical Science At Golden Gat University School Of Law, San Francisco California Dissertation.(2017).19.

توضیح قتل‌های سریالی بر اساس یک مدل خاص دشوار است. بازرسان باید بدانند که چه چیزی در قربانی بوده که قاتل را جذب کرده است. به این ترتیب بازرسان باید به انگیزه قاتلان سریالی تمرکز کنند. تحقیقات نشان داده است که قاتلان سریالی به دنبال ویژگی‌های خاص مانند: نژاد، جنس، رنگ و مدل مو، شغل، قد، وزن، سن و ... در قربانیان خود هستند. باید از علم روان‌شناسی قانونی بهره برد تا معلوم شود چه نوع افکاری قاتل را به ارتکاب جنایت سوق داده است. برای بررسی و تحقیق در مورد موضوعات دشوار مانند قتل‌های سریالی باید مهارت‌ها و دانش‌های مختلف مرتبط، مورد مطالعه قرار گیرند و تلاش‌های سازمانی باید با تلاش‌های فردی همراه باشد. مطالعات قربانیان در ردیابی قاتل سریالی تعیین‌کننده می‌باشد. قاتل ممکن است به دنبال فردی باشد که با خیالاتش مطابقت داشته باشد و اگر بتوان پیوند مشترک بین قربانیان پیدا کرد در شناسایی قاتل بسیار مؤثر است.^۶

اخیراً تحقیقات روان‌شناسی با هدف کمک مستقیم به تحقیقات جنایی به طور فزاینده‌ای محبوب شده است. این امر به ویژه در مورد قاتلان سریالی صادق است. روان‌پزشکی قانونی، رشته رو به رشدی است که با توصیفات غالباً دقیق از رفتار مجرم به تحقیقات کمک می‌کند. روان‌شناسان جنایی به روشن شدن چرایی جرم می‌پردازند. این چرایی معمولاً مهمترین اطلاعاتی است که به حل پرونده کمک می‌کند. زیرا جرم‌های معدودی بدون وجود انگیزه انجام می‌شود. وقتی بررسی ذهن با مسائل قانونی پیوند می‌خورد، روان‌پزشکی قانونی سر بر می‌آورد. روان‌پزشکی قانونی که شامل کار روان‌شناس‌ها یا روان‌پزشک‌ها می‌شود در موارد گوناگون از جمله ارزیابی سلامت روانی مجرم، احراز وضعیت روانی مجرم در زمان ارتکاب جرم، ترسیم نیم‌رخ روانی کسانی که ممکن است جرم را مرتکب شده باشند، به کار می‌رود.^۷

در اکثر پرونده‌های قتل، انگیزه‌هایی وجود دارد که به آسانی می‌توان آن‌ها را شناسایی کرد. مثلاً منفعت مالی، انتقام و بنابراین در مراحل تحقیقات بر افرادی تمرکز می‌شود که قربانی را می‌شناسند و احتمالاً از مرگش سود می‌برند. این روش منطقی به نظر می‌رسد چون اکثر قتل‌ها در میان کسانی رخ می‌دهد که یکدیگر را می‌شناسند. ولی بیشتر قاتلان سریالی قربانیان خود را شکار می‌کنند. انگیزه‌های آنان خصوصی‌تر و شخصی‌تر است و در عمق روان آن‌ها ریشه دارد و ممکن است نتوانیم این انگیزه‌ها را به سرعت شناسایی کنیم. در اغلب مواقع انگیزه این بزهکاران حتی وقتی شناسایی می‌شوند، بسیار غیر منطقی به نظر می‌آید ولی از نظر بزهکار اینطور نیست. در جرائم خشونت‌آمیز که مجرمان سریالی مرتکب می‌شوند، خیال‌پردازی نقش قدرتمندی ایفا می‌کند. این مجرمان وقتی در کمین قربانیان خود هستند در واقع به دنبال شخصیت‌هایی می‌گردند که در خیال‌پردازی‌های خود تصور می‌کردند. این تصورات برایشان آرامش‌بخش است و نیازهای روانی‌شان را برطرف می‌کند. جزئیات خاص خیال‌پردازی‌ها، روان‌پزشکان قانونی را قادر می‌کند تا نیم‌رخ روانی قاتلان را ترسیم کنند.

6- Mehra, Samavati Pirouz. A study on mental disorder in serial killers, Iranian Journal of Medical Law.(2012),38.

^۷ - دي. پی لایل، علوم قانونی، ترجمه مریم مهذب، نشر آوند دانش، چاپ اول، (۱۳۹۷)، ۵۹.

آنجا که تخیلات قاتل خاص و تکراری است، عناصر معینی از اعمال او نیز خاص و تکراری است که این مسئله در رفتارهای امضایی این افراد بارز می‌شود.^۸

یکی از کاربردهای مهم دانش روان‌شناسی قانونی در رابطه با قتل‌های سریالی، ترسیم نیم‌رخ روانی این‌گونه قاتلان است. درک روان‌شناسی قانونی برای یک نمایه‌گر ضروری است و از این طریق او باید بتواند جریان یک جرم را استنباط نماید. مشاهده شواهد جرم و انگیزه روانی مجرم به بازرسان در درک بهتر مجرم و شناسایی مظنون کمک می‌کنند. کارشناسان ترسیم نیم‌رخ جنایی برای انجام این کار، صحنه جرم، داده‌های کالبدشکافی و رفتارهای احتمالی مجرم را قبل و بعد از ارتکاب جرم بررسی و به سوالاتی از قبیل سوالات زیر پاسخ می‌دهند: چه نکته‌ای در قربانی قاتل را به خود جلب کرده است؟ چه انگیزه‌ای موجب شده که قاتل با آن شیوه و در آن زمان و مکان معین به قربانی صدمه بزند. ترسیم نیم‌رخ جنایی با این که ممکن است به پیدا شدن شخص معین ختم نشود، ولی دامنه تحقیقات پلیس را محدودتر می‌کند. ترسیم نیم‌رخ علاوه بر پیش بینی مکان احتمالی بقیه شواهد جرم، ممکن است نکاتی درباره مجرم ناشناس از جمله محل سکونت و اشتغال وی، ساختار فیزیکی و روانی، رفت و آمدهای احتمالی بعد از ارتکاب جرم، رفتارهایی که ممکن است وی قبل از ارتکاب جرم از خود بروز داده باشد و کشف شیوه کار و رفتار امضایی مجرم ارائه دهد. تجزیه و تحلیل صحنه جرم برای یافتن سرنخ‌هایی در مورد شخصیت، انگیزه جرم و ترسیم نیم‌رخ جنایی در شناسایی مجرم نقش کلیدی دارد. روان‌پزشک قانونی از شواهد موجود در صحنه جرم برای ساختن مشخصات روان‌شناختی قاتل سریالی استفاده می‌کند و همین‌طور می‌تواند در تشخیص اینکه قاتل سازمان یافته می‌باشد یا بی‌نظم، به مجریان قانون در شناسایی مظنونین احتمالی کمک کند.^۹

در سال ۱۹۷۸ دو متخصص اف.بی.ای با ارزیابی روش‌ها، آرایش روان‌شناختی و حرکات شناخته شده قاتل و الگوهای قاتل در انتخاب قربانی که زنان جوان و زیبا را در اطراف دیسکوها، محوطه‌های دانشگاهی هدف قرار می‌داد باعث دستگیری تد باندی در فوریه ۱۹۷۸ شدند. با این حال پژوهش‌های کمی در زمینه کارایی، قابلیت اطمینان و صحت نیم‌رخ سازی جنایی صورت گرفته است. محققان معاصر در زمینه نیم‌رخ جنایی بیان می‌دارند که دو ایراد اساسی در نیم‌رخ سازی مدرن وجود دارد. یک ایراد این فرض است که رفتار انسانی، در موقعیت‌های مختلف متفاوت است. ایراد دیگری که در این فرضیه مطرح است این است که روش ارتکاب جرم یا شواهد جمع‌آوری شده از صحنه جرم به طور مستقیم با ویژگی‌های شخصیتی خاص مرتبط است. روان‌شناسی به طور مداوم خاطر نشان می‌سازد که رفتار، با توجه به شرایط موقعیت یا زمینه اجتماعی مختلف و متنوع خواهد بود. مشکلاتی دیگری نیز در نیم‌رخ سازی جنایی وجود دارد. تمایل مأمورین پلیس به تفسیر اطلاعات مبهم موجود در گزارش نیم‌رخ، مطابق با سمت‌گیری و هنجارهای مورد نظر خود، پیرامون پرونده یا مظنون می‌باشد. آن‌ها ضمن چشم‌پوشی از نتایج و پیش‌بینی‌هایی که در گزارش مناسب نمی‌دانند، آن جنبه از

^۸ - دی. پی لایل، علوم قانونی، ترجمه مریم مهذب، نشر آوند دانش، چاپ اول، (۱۳۹۷)، ۷۵.

۹- Mehra, Samavati Pirouz. A study on mental disorder in serial killers, Iranian Journal of Medical Law. (2012). 48.

گزارش را انتخاب می کنند که منطبق با منطق شناختی خودشان از مظنون باشد. این گرایش قدرتمند در روان-شناسی «تعصب تأیید» شناخته شده است.^{۱۰}

از طرفی با توجه به این که به چالش کشیدن ادله جمع آوری شده با به کارگیری چنین روشی نیاز به سطحی از سواد فنی دارد لذا پیش بینی و تأسیس یک نهاد نظارتی و مرجع اعتراض برای بررسی صحت و اعتبار نظر نمایه سازان اولیه و شناسایی مسئولین در اظهار نظر های غرض ورزانه و تعیین ضمانت اجرا های کیفری و انتظامی برای آنان در جهت رعایت حقوق متهم و اصول دادرسی منصفانه بسیار ضروری است

کاربرد مهم دیگر روان شناسی قانونی، ترسیم نیمرخ روانی قربانی (بزه دیده شناسی قانونی) است. ارزیابی هایی که درباره قربانی انجام می گیرد، معمولاً نکاتی را به نیمرخ جنایی مجرم اضافه می کند. بررسی ویژگی های قربانی را بزه دیده شناسی می نامند. بررسی دقیق سبک زندگی قربانی و عادت های او درباره این که چرا در آن زمان و مکان معین انتخاب شده، سرنخ هایی را از مجرم در اختیار سازمان های مجری قانون قرار می دهد. تشکیل پرونده نیمرخ جنایی و شخصیت بزه دیدگان از اهم دستاوردهای بزه دیده شناسی قضایی است. بزه دیده شناسی قضایی با شناسایی علت های بزه دیدگی می تواند الگوهای مناسبی برای پیشگیری از جرم ارائه نماید. نیمرخ نگاران برای ترسیم اوصاف عمومی بزه دیدگان، ویژگی های روان شناختی و رفتاری افرادی که آماج جنایت مشابه شده اند را شناسایی می کند. آن ها با بررسی وضعیت گروهی از بزه دیدگان با ویژگی های مشترک به دنبال ترسیم نیمرخ بزه دیده و در پی آن یافتن سرنخ هایی برای شناسایی بزه کار و ترسیم نیمرخ بزه کاران می باشند.^{۱۱}

بررسی پرونده محمد بسیجه (بیجه) از دیدگاه تحقیقات جنایی بزه دیده شناسی حائز اهمیت است. خانواده قربانیان همگی از کارگران کوره پزخانه های اطراف آن منطقه و از نظر اقتصادی فقیر و دارای اوضاع نابسامانی بوده اند. در پرونده سعید حنایی قاتل سریالی مشهد ویژگی مشترک قربانیان شامل زن بودن، فقیر بودن، تن فروش بودن، اعتیاد، خفگی، پیچیده شدن در چادر، یافت شدن در مناطق حاشیه ای و فقیر نشین می توانست سرنخ های مناسبی برای تشخیص نوع قتل و شناسایی انگیزه مرتکب و در نتیجه شناسایی و دستگیری وی ایجاد نماید. بنابراین، نوع قربانیان مطرح شده در هر پرونده می تواند در ایجاد یک کنترل غیر محسوس در سطح شهر بر روی جامعه هدف خاص، جهت شناسایی قاتل مؤثر واقع گردد. اقدامی که مأموران پلیس در این خصوص انجام می دهند این است که پس از تجزیه و تحلیل الگوهای جرم و مشخص شدن زمان جنایت ها، به صورت غیر محسوس در زمان های وقوع جرایم قبلی، به گشت زنی غیر محسوس می پردازند تا نسبت به شناسایی مظنونین احتمالی اقدام نمایند.^{۱۲}

۳-۲- ضعف در فرایند حفظ و تهیه صحنه جرم

^{۱۰} - کرت آربارتل، آنه ام بارتل. *روان شناسی رفتار جنایی*، ترجمه محمد جعفر ساعد، انتشارات گنج دانش، چاپ اول، (۱۴۰۰)، ۴۵۳.

^{۱۱} - شیرین، عباس، بزه دیده شناسی قضایی (قانونی)، فصلنامه تحقیقات حقوقی، شماره ۸۴، صص ۲۱۵-۲۴، (۱۳۹۷)، ۲۲۶.

^{۱۲} - یاور، امیر حسین؛ نور محمد زاده، علی، نقش پلیس اطلاعات محور در جرم یابی پرونده قتل های زنجیره ای، فصلنامه کارآگاه، سال دوازدهم، شماره ۴۸، (۱۳۹۸)، ۱۹.

در خصوص جرائم سریالی مانند قتل ممکن است از شواهد فیزیکی به دست آمده از یک صحنه جرم مظنون قابل شناسایی نباشد، ولی با ثبت این اطلاعات و تجزیه و تحلیل به عمل آمده از صحنه جرم و با استفاده از روش پیوند پرونده و کشف ارتباط بین جنایات مختلف، تجزیه و تحلیل و تطبیق اطلاعات به دست آمده از صحنه‌های مختلف جنایت، شیوه عمل و انگیزه قاتل و مظنون شناسایی و روند تحقیقات جنایی از یک تحقیق واکنشی به یک تحقیق پیشگیرانه تبدیل و می‌توان از وقوع جنایت بعدی جلوگیری نمود. زمانی که بازرسان تلاش خود را برای کشف این‌که چه کسی مرتکب جرم شده است آغاز می‌کنند باید تاریخ، زمان و مکان صحنه را به عنوان نقطه صفر یا نقطه در نظر بگیرند. صفر در خط زمانی خود و ایجاد یک دایره از فرصت در اطراف آن نقطه، اگر یک دوربین نظارتی در آن دایره وجود داشته باشد، بازیابی آن شواهد ویدئویی قبل از اینکه به طور معمول از بین برود ضروری است. پروژه‌های مسکونی متروکه یا مناطق حاشیه‌نشین به احتمال زیاد فاقد دوربین‌های نظارتی هستند و روند تحقیقات را در شناسایی مظنون با چالش مواجه می‌کنند. در چنین شرایطی تنها راه ممکن برای پیوند دادن یک فرد به یک جنایت زمانی است که یک الگوی رفتار سریالی کشف شود. متأسفانه این تنها زمانی امکان‌پذیر است که جنایات متعددی رخ داده باشد و چیزی مشابه در مورد شیوه رفتار (MO) یا امضاء وجود داشته باشد که پرونده‌ها را با یکدیگر مرتبط کند.^{۱۳}

یکی از مهمترین فرآیندهای بررسی صحنه جرم که کارشناسان با استفاده از فنون و تجهیزات علمی و درعین حال تخصص، به آن اقدام می‌نمایند، فرآیند مستندسازی است. هدف از مستندسازی، یادداشت، ضبط و حفاظت کردن موقعیت و ارتباط مدارک فیزیکی در صحنه جرم و وضعیت صحنه جرم است. زمانی عکس یا فیلم برای کارآگاهان، یا دادگاه مفید و ارزشمند خواهد بود که کارشناس صحنه از تکنیک و روش‌های خاص عکس برداری جنایی بهره جوید. برای رسیدن به این هدف، نیاز است که کارشناسان مهارت‌ها و آموزش‌های لازم درخصوص عکس‌برداری را به دست آورند.^{۱۴}

در حال حاضر با توجه به پیشرفت فناوری چندین شیوه نوین مستندسازی صحنه جرم به وجود آمده است که به شرح ذیل هستند:

۱-۳-۲- شبیه‌سازی مجازی صحنه جرم از طریق تکنولوژی دیجیتال سه بعدی و هوش مصنوعی:
مهمترین علت استفاده این است که بازرسان می‌توانند از این طریق، رونوشت صحنه جرم را به طور نامحدود ارائه بدهند. گاهی صحنه جرم در یک مکان عمومی واقع می‌شود که حجم ترافیک زیاد است و نمی‌توان آن‌جا را برای مدت نامحدودی حفظ کرد. با تهیه کردن یک کپی مجازی از صحنه جرم بازرسان می‌توانند هر وقت که خواستند آن را بدون ایجاد مزاحمت برای کسی بازبینی کنند. ایجاد یک بانک اطلاعاتی از شبیه‌سازی‌های صورت گرفته در گذشته می‌تواند به نیروهای پلیس کمک کند تا در صورت وجود ارتباطی بین جرایم ارتكابی، آن را کشف کنند و حتی در برخی موارد از آن‌ها برای کشف جرایم احتمالی آینده استفاده کنند. به عبارتی دیگر با

12-Daniel A.Reilly.ebook finding the truth with criminal investigationsuspect, subject, defendant.Rowman & Littlefild publishers.(2019),204.

^{۱۴} - ناظم، فرشید؛ مردانی، فردین، بررسی چگونگی مستند سازی صحنه قتل عمد در اصفهان، مجله پزشکی قانونی ایران، دوره ۲۳، شماره ۲، (۱۳۹۶)، ۸۷.

تهیه یک آرشیو از انیمیشن‌های صحنه جرم می‌توان به راحتی شباهت‌های موجود در نحوه ارتکاب جرم، آلات به کار رفته در ارتکاب جرم، مشخصات قربانی و ... را در جرایم متعدد متوجه شد. اهمیت این موضوع جایی است که به طور مثال از طریق وجود شباهت در نحوه ارتکاب جرم می‌توان به ارتکاب آن جرایم توسط یک نفر پی برد.^{۱۵}

۲-۳-۲- فتوگرامتری: یکی دیگر از روش‌های بررسی صحنه جرم فتوگرامتری است. بعضی سیستم‌های فتوگرامتری از یک دوربین نصب شده بر روی یک سه پایه استفاده می‌کنند که می‌تواند ۳۶۰ درجه بچرخد و عکس بگیرد. این دوربین یک سری عکس از صحنه جرم می‌گیرد و آن‌ها را به رایانه‌ای که یک برنامه اختصاصی برایش طراحی شده است، می‌فرستد تا آن‌ها را با یکدیگر ترکیب کند و یک عکس یکپارچه از صحنه جرم بسازد. در بسیاری از موارد، فتوگرامتری مزیت‌های قابل توجهی نسبت به ساختن انیمیشن از صحنه جرم دارد که یکی از این مزیت‌ها به عنوان مثال این است که شما نیاز به یک برنامه نویس رایانه ماهر یا طراح گرافیک برای استفاده از نرم افزار یا سخت افزار نخواهید داشت. دستگاه‌ها و برنامه‌های رایانه‌ای همه کارها را برای شما انجام می‌دهند. مزیت دیگر این است که فتوگرامتری برخلاف انیمیشن، تنها یک الگوی نمایش گرافیکی از صحنه جرم نیست، بلکه یک سری از عکس‌های حقیقی از صحنه جرم است. بینندگان با دیدن مدل‌های غیرواقعی وسایل یا بافت‌های ضعیف انتخاب شده منحرف نخواهند شد.^{۱۶}

۲-۴- استفاده ناکافی از فناوری‌های نوین در انجام تحقیقات جنایی

اتکای صرف به دلایل سنتی مانند اقرار و شهادت و غافل ماندن از علوم و فناوری‌های جدید کشف جرائم که امروزه در بسیاری از کشور های پیشرفته دنیا برای حل پیچیده ترین پرونده های جنایی از آن استفاده می‌شود ممکن است باعث گسترش بروز اشتباهات قضایی گردد. پس باید این خلأ را به گونه ای جبران کرد و آن نیز استفاده از علوم و دانش جدید جرم یابی است. فناوری‌هایی که نه تنها منجر به کاهش اشتباه در شناسایی هویت مرتکب بلکه باعث سرعت بخشیدن به روند دادرسی می‌گردد.^{۱۷}

۱-۲-۴- نظام‌مند نبودن استفاده از پروفایل‌های جغرافیایی

پروفایل جغرافیایی^{۱۸}، مکان‌های مختلف جرم را در یک سری از جرائم برای تعیین محل مبدأ مجرم در نظر می‌گیرد. برنامه‌های زیادی وجود دارد که پروفایل جغرافیایی را برای بسیاری از جرائم مختلف فراهم می‌کند. محققان

^{۱۵} - قدسی، سید ابراهیم؛ رستگار صولتی، محمدسعید؛ گلدوزیان، حسین، نشریه علمی-ترویجی کارآگاه، سال هفتم، شماره ۲۶، (۱۳۹۳)، ۱۱.

^{۱۶} - قدسی، سید ابراهیم؛ رستگار صولتی، محمدسعید؛ گلدوزیان، حسین، نشریه علمی-ترویجی کارآگاه، سال هفتم، شماره ۲۶، (۱۳۹۳)، ۱۰.

^{۱۷} - هندپانی، عبدالله، تأثیر دلایل سنتی بر بروز اشتباهات قضایی، فصلنامه کارآگاه، سال چهارم، دوره دوم، شماره ۱۶، (۱۳۹۰)، ۸۵.

^{۱۸} - راسمو افسر پلیس سابق اداره پلیس ونکوور در حین تحصیل در مقطع دکتری در دانشکده جرم‌شناسی دانشگاه سیمون فریزر در کلمبیا اصطلاح

پروفایل جغرافیایی را ابداع کرد و بخشی از اداره پلیس ونکوور را با تمرکز بر این روش‌های تجزیه و تحلیل جرم تأسیس کرد. راسمو در پایان نامه دکتری خود الگوهای شکار قاتلان سریالی روانی مانند ریچارد ترنتون «قاتل خون آشام» را در مناطق استراحت آن‌ها ردیابی کرد.

دریافتند که برای جنایات متعددی از جمله سرقت، تجاوز جنسی و گاهی قتل سریالی، مجرمان برای ارتکاب جرم مسافت‌های کوتاهی را طی می‌کنند.^{۱۹}

پروفایل جغرافیایی یک ابزار تحلیل است که محتمل‌ترین منطقه فعالیت بعدی مجرم را مشخص می‌کند. برای اکثریت وسیع مجرمان پایگاه جستجوی آن‌ها محل سکونت آن‌هاست. در مورد قاتل سریالی محمد بسیجه همین مهم صدق می‌کرد. مکان جرم اطلاعاتی را در مورد فضای آگاهی مجرم می‌دهد Rigel از نرم افزارهای پروفایل

جغرافیایی می‌باشد که می‌تواند نقشه‌های جرم و جنایت و همچنین خروجی تجزیه و تحلیل پروفایل جغرافیایی را نمایش دهد. بازرسان از نقشه‌های مشخصات جغرافیایی برای تمرکز بر بهترین مکان‌ها برای یافتن مجرم استفاده می‌کنند. برای انجام یک تجزیه و تحلیل اولیه پروفایل جغرافیایی، لزوماً نیازی به نرم افزار کامپیوتری تخصصی نیست. تحلیل‌گران می‌توانند به خوبی مناطق حاوی نقاط فعالیت بعدی مجرم را با استفاده از این که مجرمان تمایل دارند در نزدیکی محل وقوع جرم سکونت داشته باشند، شناسایی کنند. پروفایل جغرافیایی از یک برنامه کامپیوتری برای تجزیه و تحلیل مکان‌های صحنه جرم استفاده می‌کند تا محل اقامت احتمالی مجرم شناسایی شود. این برنامه کامپیوتری CGT^{۲۰} شناخته می‌شود. راسمو معتقد بود که با بررسی اطلاعات مکانی مرتبط با یک سری از صحنه‌های جرم برنامه CGT یک مدل سه بعدی تولید می‌کند که توزیع احتمالی سطح مخاطره‌آمیز نامیده می‌شود که ارتفاع آن در هر نقطه نشان دهنده محل سکونت یا کار مجرم است. سپس سطح مخاطره‌آمیز در خیابانی از مناطق احتمالی ارتکاب جرم بعدی قرار می‌گیرد.^{۲۱}

در سال‌های ۱۹۸۵ تا ۱۹۹۸ یک متجاوز به بیش از ۱۲ زن تجاوز جنسی نمود. دکتر راسمو برای کمک به تحقیقات پلیسی فراخوانده شد. مشخصات جغرافیایی ترسیمی توسط دکتر راسمو، تعداد مظنونان احتمالی را به فهرستی ۱۲ نفره کاهش داد. راسمو در ابتدا از این که مشاهده نمود در روند تحقیقات پلیسی همه ۱۲ مظنون را پاک کرده اند، نا امید شد اما زمانی که مجرم از طریق آزمایش DNA شناسایی شد مشخص گردید که مجرم در نقاط داغ جغرافیایی ترسیمی توسط دکتر راسمو زندگی می‌کرد. مثال دیگر پرونده رابرت اولسون یکی از خطرناک‌ترین قاتلان سریالی در تاریخ کاناداست که دکتر راسمو در هنگام آزمایش تئوری پروفایل جغرافیایی باعث دستگیری وی شد. اولسون در سال ۱۹۸۱ یازده کودک و نوجوان را در منطقه ونکوور به قتل رساند. راسمو نقشه‌ای از جنایات اولسون تهیه و آدرس او را در شعاع ۴ بلوکی که مناطق فعالیت مرتبط با ربودن قربانیان او بود مشخص کرد. همچنین راسمو در هنگام انجام پایان نامه دکتری خویش، محل سکونت ریچارد چیس معروف به قاتل خون آشام را که در بازه زمانی ۱ ماهه ۶ نفر را به قتل رسانده بود با ترسیم پروفایل جغرافیایی شناسایی نمود.^{۲۲}

18-Emily Luc. Latent Class Analysis of Serial Murderers. (Under The Direction Of Dr. Matthew Phillips). A thesis submitted to the faculty of The(2016).14.

۱۹-criminal georapnic targeting

20- Ebisike, Norbert. The Use of Offender Profiling Evidence in Juridical Science At Golden Gat University School Of Law, San Francisco California Dissertation.(2017).89.

22-Brent E.Turvey, Forensic Solutions, LLC, Sitka, Alaska, USA. Criminal Profiling: An introduction to Behavioral Evidence Analysis (Forth Edition), 2012

تیتا و رادیل در سال ۲۰۱۰ بیان کردند که توزیع فضای جرم به مناطق دیگر منتقل نمی‌شود، بلکه در یک منطقه خاص باقی می‌ماند. همچنین در بحث پروفایل جغرافیایی فرضیه دایره مطرح می‌گردد. این فرضیه بیان می‌کند که مجرم با تمرکز بر دو جنایت در یک دایره زندگی می‌کند. کانتور و لارکین در سال ۱۹۹۳ این نظریه را آزمایش کردند که مجرمان در یک مکان ثابت و در یک دایره کار می‌کنند و اکثر قاتلان سریالی در آن منطقه باقی می‌مانند. در سال ۲۰۰۷ مطالعه کانتور و هاموند نشان داد که مجرمان نزدیک به مرکز دایره زندگی می‌کردند.^{۲۳}

قتل سریالی در حال حاضر جرمی نادر محسوب می‌شود با این حال قاتلان افراد بسیار پیچیده‌ای هستند که تمایل دارند طبق الگو عمل کنند و در یک منطقه خاص برای ارتکاب جنایات خویش باقی بمانند فرضیه دایره این اصل را ارائه می‌دهد که مجرمان سریالی در یک منطقه از یک دایره باقی می‌مانند. نتیجه مطالعات از فرضیه دایره حمایت می‌کنند و قاتلان سریالی در خانه یا منطقه آسایش خود باقی می‌مانند لذا نرم افزارهای پروفایل جغرافیایی می‌توانند در دستگیری قاتلین سریالی کمک کننده باشند و باید به سیاستی برای مجریان قانون تبدیل شود. مشخصات جغرافیایی می‌تواند با نگاه کردن به مکان‌های دفع جسد و محل ارتکاب جنایت و فاصله بین محل دفع جسد و محل ارتکاب جرم در شناسایی محل سکونت قاتل سریالی به مجریان قانون کمک کند.^{۲۴}

۲-۴-۲-عدم آشنایی کافی با روش های پیش بینی جرم

مشابه روش‌هایی که بر مجرمان، مکان‌های جرم و زمان‌های پرخطر متمرکز می‌شوند. این رویکردها برای شناسایی گروه‌ها یا در برخی موارد افرادی که احتمالاً قربانی جرم می‌شوند استفاده می‌شود. اگرچه روش‌های زیادی برای پیشگیری از جرم وجود دارد، اما پیش‌بینی مکان و زمان وقوع جرم و این‌که چه کسی مسئول جنایات قبلی است و چه کسی در آینده به احتمال زیاد قربانی می‌شود، اخیراً ارزش قابل توجهی به دست آورده است.

«پیش‌بینی» کاربرد تکنیک‌های تحلیلی و به ویژه روش‌های کمی برای شناسایی اهداف احتمالی برای برای مداخله پلیس و پیشگیری از جرم است. سازمان‌های پلیسی از تجزیه و تحلیل رایانه‌ای اطلاعات مربوط به جنایات گذشته، محیط محلی و سایر اطلاعات مربوط برای پیش‌بینی و پیشگیری از جرم استفاده می‌کنند. با آگاهی از موقعیت و پیش‌بینی رفتار انسانی پلیس می‌تواند راهبردهایی را برای جلوگیری از فعالیت مجرمانه توسط مجرمان تکراری علیه قربانیان تکراری شناسایی و توسعه دهد. چرا جنایت قابل پیش‌بینی است؟ شواهد قوی برای حمایت از این نظریه وجود دارد که جرم، قابل پیش‌بینی است. مجرمان عمدتاً تمایل دارند در منطقه آسایش خود عمل کنند. به این معنا که آنها معمولاً در نزدیکی همان زمان و مکانی که انبوه جنایات گذشته خود را با موفقیت مرتکب شده‌اند، مرتکب جرم می‌شوند. مجرمان و قربانیان از الگوهای زندگی مشترک پیروی می‌کنند.

21-Nichols, Beth. Geographic Profiling: Contributions to the Investigation of Serial Murders. A Thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts.(2019).37.

22-Nichols, Beth. Geographic Profiling: Contributions to the Investigation of Serial Murders. A Thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts.(2019).65.

کنند. هم‌پوشانی در این الگوها نشان دهنده افزایش احتمال جرم است. ویژگی‌های جغرافیایی و زمانی بر مکان و زمان آن الگوها تأثیر می‌گذارد. مجرمان با در نظر گرفتن عواملی مانند منطقه، مناسب بودن هدف و خطر دستگیر شدن تصمیمات عقلایی می‌گیرند. بنابراین توجیه نظری پلیس پیش‌بینی‌کننده این است که ما می‌توانیم بسیاری از این الگوها و عوامل را از طریق تجزیه و تحلیل شناسایی کنیم و سپس می‌توانیم با مداخلات تاکتیکی، تصمیمات مجرمان را برای پیشگیری از جرایم هدایت کنیم.^{۲۵}

به طور خاص، تکنیک‌های پیش‌بینی خطر جرم به شرح ذیل می‌باشند: تجزیه و تحلیل نقطه داغ، روش‌های رگرسیون، تکنیک‌های داده‌کاوی، روش‌های تقریباً تکراری، آنالیز مکانی-زمانی، تجزیه و تحلیل زمینه‌های مخاطره‌آمیز نرم افزارها و برنامه‌های اپن آفیس، مایکروسافت، اکسل می‌توانند رگرسیون‌های ساده و دستکاری داده‌ها را انجام دهند و معمولاً به آموزش‌های تخصصی کمی نیاز دارند برای تجزیه و تحلیل پیچیده‌تر یا دستکاری داده‌ها بسته‌های نرم‌افزاری آماری مانند SAS, IBM استفاده می‌شود. روش نقطه داغ نیز از مهمترین روش‌ها در این حوزه هستند. این روش‌ها به دنبال بهره‌برداری از این واقعیت هستند که جرم به طور یکنواخت توزیع نمی‌شود و مناطقی را با بالاترین حجم یا نرخ جرم شناسایی می‌کنند. پیش‌بینی اساسی در این روش این است که جنایت احتمالاً در جایی رخ می‌دهد که جرم قبلاً رخ داده است.^{۲۶} (perry,2013:24)

۳-۴-۲- تکنیک داده‌کاوی

در تکنیک داده‌کاوی سعی بر این است تا با تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از صحنه جرم مانند محل وقوع جرم، تاریخ وقوع جرم، ویژگی‌های صحنه جرم، مشخصات مجرم و ... با استفاده از روش‌های هوش مصنوعی، روابط بین این اطلاعات کشف و الگوی رفتار مجرم استخراج شود. داده‌کاوی یکی از ابزارهای کاربردی در کشف جرم، خوشه‌بندی محل وقوع جرم برای یافتن نقاط داغ جرم و ترسیم پروفایل جنایی می‌باشد. تکنیک‌های تحلیل و پیش‌بینی جرم و جنایت که در طول زمان پالایش شده و موفقیت‌های محدودی را در زمینه‌های مختلف به دست آورده در سه دسته قابل‌تمرکز هستند: ۱- تکنیک‌های سیستم‌های جغرافیایی -۲ روش‌های آماری ۳- تکنیک‌های کشف دانش و داده‌کاوی. تشخیص، پیش‌بینی و پیشگیری از وقوع جرائم با داده‌کاوی یک ایده جدید و هیجان‌انگیز است که به وسیله روش‌های آماری، یادگیری ماشین، هوش مصنوعی، جرم‌شناسی، روان‌شناسی و فناوری‌های پایگاه داده به ارمغان می‌آید. به طور کلی کاربرد تکنیک‌های داده‌کاوی در شناخت جرائم را می‌توان در قالب دو دسته اقدامات در نظر گرفت. اولین دسته شامل اقداماتی می‌شوند که قبل از وقوع جرائم به منظور پیش‌بینی و پیشگیری از ارتکاب جرم انجام می‌گیرند و دسته دوم پیرامون اقدامات انجام شده بعد از وقوع جرم به منظور بررسی و کشف مدارک و شواهد جرم پس از وقوع آن است.^{۲۷}

23-Walter L. Perry, Brian McInnis, Carter C. Price, Susan C. Smith, John S Hollywood The Role of Crime Forecasting in Law Enforcement Operations. (2013).4.

24-Walter L. Perry, Brian McInnis, Carter C. Price, Susan C. Smith, John S Hollywood The Role of Crime Forecasting in Law Enforcement Operations. (2013).24.

^{۲۷} - ابراهیمی، مجیب؛ میر روشن‌دل، سید ابوالقاسم؛ آقایی، جان احمد، جامعیت بخشی به مجموعه داده جرائم به منظور پیش‌بینی و شناسایی جرائم با استفاده از تکنیک‌های داده‌کاوی، فصلنامه صنایع الکترونیک، دوره ۶، شماره ۴، (۱۳۹۴)، ۶.

این روش با به کارگیری بانک‌های اطلاعاتی موجود و استفاده از ابزارها و الگوریتم‌های داده‌کاوی می‌تواند ماهیت پیچیده داده‌های مرتبط با جرم و بزهکاری و روابط نامحسوس میان این داده‌ها را مدل کرده و الگوهای جرم را شناسایی و کشف کند و بدین طریق پلیس می‌تواند وقوع جرم را پیش‌بینی کرده و با کنترل دقیق تر نیروها و آرایش نظامی آنان در منطقه جرم، از وقوع جرایم پیشگیری کند. در ایران نیز با توجه به راه‌اندازی سیستم‌های مکانیزه و ثبت اطلاعات مجرمان و وقایع رخ داده در سیستم پلیس، به نظر می‌رسد داده‌کاوی و ابزارهای آن می‌تواند نقش مؤثری در شناسایی سریع الگوهای جرم و کشف جرایم داشته باشد.^{۲۸}

برای داده کاوی از نرم افزارهای بسیار معتبری استفاده می‌شود که برخی از آنها بدین شرح هستند
الف) سیستم مدیریت اطلاعات پلیس (FIMS)

این ابزار نرم افزاری توانست در شناسایی الگوهای جرم در بین داده‌های حوادث ذخیره شده در پایگاه داده (جرم، مظنون و اطلاعات قربانی) به آزمایشگاه جنایی پلیس در ایالت ویرجینای غربی کمک کند. این ابزار به مراکز اجرای قانون در بهره برداری بهتر منابع و پیش‌بینی فعالیت جنایی کمک کرد.

ب) سیستم Crime connect

این سیستم مبتنی بر وب است که جهت اشتراک‌گذاری اطلاعات مربوط به جرم به کار می‌رود و به سازمان‌های قضایی و پلیسی کمک می‌کند تا اطلاعات خود مانند اشخاص مفقود، جرایم جنسی و غیره را در دنیای واقعی به اشتراک بگذارند. این سیستم همچنین امکان جستجو در پایگاه داده جرم حرفه‌ای را برای افراد سازمان فراهم می‌کند تا به وسیله آن از سیستم‌های سایر حوزه‌های قضایی استفاده کنند و توانایی نیروهای پلیس را در حل جرایم افزایش دهند. در واقع، این نرم افزار بستری را فراهم می‌کند تا حوزه‌های قضایی به سرعت و سهولت بتوانند اطلاعات مربوط به جرم را به داخل یک پایگاه داده امن وارد نموده و اطلاعات برخط همراه با داده سایر منابع را به اشتراک بگذارند. در این سیستم هر نمایندگی عضو، می‌تواند داده‌های خود را جهت بهره‌برداری سایر نمایندگی‌ها به اشتراک بگذارد، ارسال فایل کند، داده‌ها را تغییر داده و یا پاک کند. این داده‌ها می‌تواند به صورت خودکار جمع شود و دستورات و گزارش‌های خلاصه را نمایش دهد. همچنین محتوای گزارش‌ها را برای همه سازمان‌های مجری قانون قابل استفاده می‌سازد.^{۲۹}

۴-۴-۲- میزان پایین استفاده از دستگاه‌های دروغ سنج و ابزارهای الکترونیک کشف حقیقت و اتکا

بر تجارب سنتی در بازجویی

یکی از فعالیتهای مهم پلیسی، بازجویی است. مؤلفه‌های مختلفی می‌تواند بر روند بازجویی تأثیر بگذارد. یکی از این مؤلفه‌ها زبان است. مؤلفه‌های زبانی که به هنگام بازجویی به کار می‌رود را می‌توان در حوزه تحلیل کلام

^{۲۸} - کاظمی، پروانه؛ حسین پور، جواد (۱۳۸۸). کاربرد داده کاوی در سازمانهای پلیسی و قضایی به منظور شناسایی الگوهای جرم و کشف جرایم، فصلنامه کارگاه، دوره دوم، سال دوم، پاییز ۸۸، شماره ۸، (۱۳۸۸)، ۳۳.

^{۲۹} - کاظمی، پروانه؛ حسین پور، جواد (۱۳۸۸). کاربرد داده کاوی در سازمانهای پلیسی و قضایی به منظور شناسایی الگوهای جرم و کشف جرایم، فصلنامه کارگاه، دوره دوم، سال دوم، پاییز ۸۸، شماره ۸، (۱۳۸۸)، ۴۸.

بررسی کرد. حوزه تحلیل کلام با در اختیار داشتن اصول مختلف این امکان را به زبان‌شناس می‌دهد تا نگاهی علمی به روند بازجویی داشته باشد. یافته‌های زبان‌شناسی در مسائل قضایی در دهه‌های اخیر حکایت از پیدایش رویکرد نوین و علمی دارد. با وجود این هنوز نظام قضایی بسیاری از کشورها مانند ایران حتی نامی از این علم نوپا ننشیده‌اند.^{۳۰}

زبان‌شناسی قانونی^{۳۱} یکی از شاخه‌های زبان‌شناسی است که به بررسی چگونگی کاربرد زبان در حوزه‌های حقوقی و قانونی می‌پردازد. زبان‌شناسان قانونی می‌توانند در حل مسائل حقوقی‌ای که به نوعی با زبان مرتبط می‌باشد، متخصصان این حوزه را یاری دهند. مسائلی چون تشخیص صدا، تعیین هویت نویسنده، مدارک مکتوب مثل نامه‌های تهدیدآمیز، تحلیل مکاتبات ضبط شده و غیره مورد توجه زبان‌شناسان قانونی می‌باشد.^{۳۲}

یکی از شاخه‌های زبان‌شناسی قانونی که بر به کارگیری یافته‌های علم آواشناسی در حل مسائل حقوقی و قانونی تأکید دارد، آواشناسی قانونی است که از آن می‌توان در تشخیص هویت سخنگویان، تشخیص زبان ولهجه و آوانگاری برای کمک به مراجع اجرای قانون استفاده کرد. آواشناسی حقوقی یکی از زیرگرایش‌های زبان‌شناسی حقوقی است که در آن ارتباط میان صدای افراد و مسائل حقوقی از قبیل بازشناسی گفتار، بازشناسی سخنگو و تایید سخنگو پرداخته می‌شود. همچنین مسائل پیچیده تری از قبیل اینکه سخنگو درحین ضبط صدا، دارای استرس و اضطراب بوده یا خیر و برخی از حالات روانی و احساسی او نیز می‌تواند تا حدود زیادی از داده‌های صوتی صدای ضبط شده وی استخراج گردد. گرچه بخش عمده‌ای از زبان‌شناسی گفتار و بازشناسی و تایید سخنگو به ویژه از زمانی که این عملیات توسط رایانه انجام می‌شوند، بسیار وابسته به علوم مهندسی می‌باشد. اما جنبه زبان‌شناختی و آواشناسی آن‌ها همچنان بر قوت خود باقی است و آن چه نقش آواشناسی حقوقی را در این فرآیند برجسته و ضروری می‌کند ارائه توصیف‌های دقیق از آواها و صدای گفتار و چگونگی کارکرد و تولید و دریافت آواها می‌باشد، زیرا که مهندسين، علیرغم دقت بالای بررسی‌های سخت افزاری و نرم افزاری در زمینه مبانی آواشناختی آواهای گفتار، اطلاعات ناکافی دارند. ماشین‌ها هر قدر هم قدرتمند و پیچیده باشند بدون داده‌های درست، دقیق و مناسب نمی‌توانند نتایج دقیق و قابل اعتمادی را در اختیار ما بگذارند.^{۳۳}

در سال‌های ۱۹۷۵ تا ۱۹۷۹ یک قاتل سریالی در منطقه یورکشایر انگلستان، ده‌ها زن را به قتل رسانده بود. این قاتل یک فایل صوتی برای پلیس ارسال نمود. پلیس برای شناسایی مظنون در ژوئن ۱۹۷۹ از استنلی آلیس، آواشناس، گویش‌شناس و مدرس دانشگاه لیدز برای تحلیل صدا استفاده شد. او به پلیس اعلام کرد به نظر من صدا مربوط به شخصی است که بزرگ شده ساندرلند می‌باشد. با این تحلیل مظنونانی که لهجه شمال شرقی

^{۳۰} - عزیززی، سیروس (۱۳۸۹). نقش زبان‌شناسی جنایی در بازجویی (بر مبنای اصول همکاری گرایس)، فصلنامه کارآگاه، دوره دوم، سال چهارم، شماره سیزده، (۱۳۸۹)، ۸.

^{۳۱} - به صورت خاص، اصطلاح زبان‌شناسی قانونی از ترکیب دو کلمه، صفت (Forensic) و اسم (Linguistics) می‌باشد.

^{۳۲} - راجر. و. شای، زبان‌شناسی قانونی، ترجمه اعظم استاجی، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۴۷ و ۴۸، (۱۳۸۳)، ۳۶۵.

^{۳۳} - رضویان، حسین؛ جلیلی، مریم، زبان‌شناسی حقوقی و تشخیص دروغ، انتشارات دانشگاه سمنان، چاپ اول، (۱۴۰۰)، ۲۴.

نداشتند، از لیست مظنونان حذف شدند. استنلی الیس در ادامه تحقیقات خویش متوجه می‌شود که فایل صوتی از سوی قاتل برای فریب مأمورین ارسال شده و حذف مظنونانی که لهجه شمال شرقی نداشتند اشتباه بود^{۳۴}.

پلیس آگاهی به لحاظ تنوع مأموریت با مجرمین مختلف و با شخصیت‌های متنوع روبروست. لذا قبل از شروع بازجویی لازم است متهمین و مظنونین در آزمایشگاه روان‌شناسی جنایی یا علوم رفتاری مورد آزمایش قرار گرفته و سپس توسط کارآگاه مورد بازجویی قرار گیرند. اغلب اوقات کارآگاه تمام ادله و مدارک قانونی را جمع‌آوری می‌کند و تمام اطلاعات پیشینه‌ای ضروری در مورد تحقیقی خاص را تکمیل می‌کند. سپس اطلاعات را به گونه‌ای سازماندهی می‌کند که برای وی کاملاً معنادار است. او ممکن است با مسلح شدن به این اطلاعات متقاعد شود که سوژه تاب تحمل در برابر این ادله و مدارک را نداشته و اعتراف خواهد کرد. مشکل این طرز فکر آن است که سوژه و بازجو ممکن است دو شخصیت کاملاً مجزا نسبت به یکدیگر باشند. هنگامی که یاد بگیریم با هر سوژه بر اساس فرآیند استدلال و تیپ شخصیتی وی برخورد کنیم، به نتایج قابل قبول در هر مصاحبه دست خواهیم یافت.^{۳۵}

بر همین اساس دستورالعمل‌هایی برای بازجوها تدوین شده است تا بازجو بسته به شخصیت و موقعیت مظنونین بتواند از رویکردهای متناسب برای بازجویی از آن فرد استفاده کند. همراهی با متهم از طریق چهره در طول بازجویی بسیار مهم است. در مظنونان حساس و عاطفی یا آن‌هایی که احساس گناه می‌کنند و عذاب وجدان دارند برقراری روابط دوستانه با مظنون و ابراز همدردی با او کمک کننده است. در پرونده محمد بسیجه نیز همین عدم آشنایی با ضوابط و شگردهای بازجویی باعث شد تا بیجه برای بار اول که دستگیر شد بلا قید آزاد گردد. گاه بازجو باید چنان وانمود کند که کاملاً می‌داند که چه اتفاقی افتاده و نقش مظنون در ماجرا چه بوده است. در این رویکرد بازجویی با استفاده از شواهد و ادله احتمالی مظنون را می‌ترساند. مظنون که با فهرستی از بزه‌های انتسابی و اعمال نکرده مواجه می‌شود، روحیه اش را از دست داده و ترجیح می‌دهد سهم واقعی خویش را از بزه رخ داده بپذیرد و اعتراف کند.^{۳۶}

جدای از این، امروزه مقوله زبان بدن در مصاحبه و بازجویی بسیار اهمیت دارد. چراکه اگر رفتارهای غیرکلامی یا زبان بدن نیز نشان دهنده هیجانات خواهد بود. به عقیده اغلب دانشمندان رفتار گرا ۶۵ درصد از ارتباطات میان افراد از طریق ارتباطات غیرکلامی (زبان بدن) صورت می‌گیرد. این درصد برحسب مهارت های ارتباطی و شخصیت افراد ممکن است بیشتر یا کمتر باشد. زیرا افراد می‌توانند علائم کلامی خود را کنترل کنند، اما علائم غیر کلامی را کمتر می‌توانند کنترل کنند. حال اگر مصاحبه‌گر و بازجویان، ماهر باشند از همین علائم غیرکلامی

32-Coulthard, M&Jonson. An introduction to forensic linguistics language in evidence. Routledge taylor&francisgroup London and newYork, first published(2007).14.

^{۳۵} - بیابانی، غلامحسین؛ مظفری، افسانه، صحنه جرم و شخصیت جنایی مجرم، فصلنامه کارآگاه، سال هفتم، شماره ۲۵، (۱۳۹۲)، ۹.

^{۳۶} --افشار، ترنم، تحلیل زبان شناختی گونه‌های اقرار، فصلنامه کارآگاه، سال پنجم، دوره دوم، شماره ۲۰، (۱۳۹۱)، ۱۰.

یا به عبارتی زبان بدن می‌توانند به عنوان سرنخ‌های مفید در شناسایی راه‌های کشف دروغ در مصاحبه‌ها و بازجویی استفاده نمایند.^{۳۷}

به طور کلی، برخی روش‌های فنی و علمی سنجش دروغ عبارتند از:

۱- تست‌های تصویری: تست معروف رورشاخ (واردار کردن شخص به نگاه کردن به یکسری دهگانه از لکه‌های جوهری و اعلام درک و استنباط خود از آنها)؛ تست معروف T.T.A (نشان دادن یک سلسله عکس به بازجویی شونده و درخواست بیان تصورات خود از این عکسها از طریق ساختن داستان برای هر عکس).

۲- پلی‌گراف: دستگاهی است که به دروغ سنج مشهور است. این ماشین ترکیبی از چند قسمت مختلف است. قسمت کاردیوگراف برای ثبت و نگارش تغییرات خون و ضربان قلب و نبض و قسمت پنوموگراف برای ثبت و نگارش تغییرات تنفس و قسمت گالوانومتر برای ثبت و نگارش تغییرات مقاومت الکتریکی پوست از لحاظ میزان فعالیت غدد عرق‌زا. این دستگاه کامل‌ترین ماشینی است که تاکنون برای کشف دروغ ساخته شده است.

استفاده از این ماشین در صلاحیت حقوقی-فنی کارشناس بوده و مستلزم کسب تجربه و مهارت طولانی است. سهم ماشین در کشف دروغ ۱۰ درصد و سهم متخصص بازجویی با این ماشین ۹۰ درصد می‌باشد. شرط استفاده از ماشین پلی‌گراف تحصیل رضایت کتبی قبلی از آزمایش شونده است. اعتبار و ارزش اثباتی دلیل حاصل از بازجویی به کمک پلی‌گراف ضعیف است. و به عنوان دلیل مورد قبول همه دادگاه‌های آمریکا نیست. ولی ممکن است متخصص ماشین که عمل بازجویی را انجام داده به عنوان گواه در محضر دادگاه استفاده شود. اعتراف و اقرار شفاهی یا کتبی که در اثر آزمایش به دست آمده است مشروط بر آن که منع قانونی نداشته باشد، ممکن است به عنوان دلیل پذیرفته شود. مرکز مطالعات سازمان ملل متحد در اجتماع ۱۹۶۳ کانبرا (استرالیا) در اثر بخشی و اطمینان علمی روش‌های نارکوآنالیز و دستگاه‌های دروغ سنج اظهار تردید کرده، کاربرد آن را نه تنها بدون رضایت آزمایش شونده، که بارضایت وی نیز غیر مجاز اعلام می‌کند. مجمع مزبور معتقد است آزمایشات مزبور مغایر احترام به زندگانی خصوصی اشخاص و مخالف حقوق بشر است.^{۳۸}

۳- نارکوآنالیز: روش روان‌درمانی و روان‌شناسانه‌ای است که با کمک آن، تحت تأثیر داروهای شیمیایی معین و ایجاد حالت شبه بیهوشی می‌توان از شخص مورد آزمایش یا تحقیق، حرف‌های صحیحی به دست آورد. روش مزبور به استفاده از سرم حقیقت نیز معروف است. زیرا با خوردن یا تزریق داروهای مختلف می‌توان از دروغ‌گویی متهمان جلوگیری کرد.^{۳۹}

^{۳۷} - بیابانی، غلامحسین، کشف دروغ در مصاحبه و بازجویی از طریق رفتار غیر کلامی، فصلنامه کارآگاه، سال دوم، دوره دوم، شماره ۷، (۱۳۸۸)، ۱۱۸.

^{۳۸} - انصاری، ولی‌الله، حقوق تحقیقات جنایی (مطالعه تطبیقی)، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، چاپ چهارم. (۱۳۹۸)، ۴۵۵.

^{۳۹} - انصاری، ولی‌الله، حقوق تحقیقات جنایی (مطالعه تطبیقی)، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، چاپ چهارم. (۱۳۹۸)، ۴۵۱.

با این که چیزی به نام «سرم حقیقت یاب» وجود ندارد، بعضی داروها می توانند حالت تدافعی مظنون را کم کند و باعث شود احساساتش را بروز دهد. سدیم پنتوتال در واقع همان سرم حقیقت یاب است. این ماده نوعی باربیتورات با اثر کوتاه مدت است که خواب آلودگی و نشاط را در فرد به دنبال دارد و می تواند باعث پر حرفی شود. با وجود این در درستی اطلاعاتی که از این طریق به دست می آید شک و تردید وجود دارد.^{۴۰} موارد استعمال نارکوآنالیز، روان درمانی (معالجه)، پزشکی قانونی (تشخیص مسئولیت)، تحقیقات جرم شناسی (تعلیل جرم و مجرم) و تحقیق جنایی (کشف جرم) است. از نظر حقوقی استعمال نارکوآنالیز برای درمان و تشخیص مسئولیت کیفری مجاز ولی برای کشف جرم ممنوع اعلام شده است. لذا هیچ کس را نمی توان مجبور به آزمایش با این سیستم نمود. ب^{۴۱} در قوانین ژاپن و کره جنوبی استعمال نارکوآنالیز در صورتی که توأم با رضایت قبلی متهم و مظنون و اعلام حقوق دفاعی وی باشد اشکالی ندارد. در قوانین سایر کشورها از جمله فرانسه، بلژیک، ایران استعمال نارکوآنالیز روشن نیست. در فرانسه مخالفت های زیادی درباره استفاده از آن می شود و این روش ها در ایران مورد استعمال ندارد. تمایل عمومی حقوق دانان بر این است که انجام آزمایشات مربوط به کشف دروغ به کمک دستگاه دروغ سنج و چه به وسیله مواد مخدر و شیمیایی به این دلیل که بر اصل آزادی فکری اشخاص لطمه وارد می آورد صحیح نیست. علاوه بر این روش های نارکوآنالیز ممکن است برای سلامتی آزمایش شوندگان زیان آور باشد.^{۴۲} بخش علمی مرکز اروپایی بروکسل به سال ۱۹۵۱ این فرمول را برای استفاده از نارکوآنالیز توصیه کرد ((برای اجتناب از سوءاستفاده و حمایت از حقوق انسانی، اجرا یابن آزمایش ها درباره بزهکاران باید طبق قوانین معین شده و تابع دادرسی قانونی باشد. این آزمایش ها هرگز نباید موجب اخذ اقرار به عنف شود و اقرار بر تحصیل شده تحت تأثیر آزمایش نارکوآنالیز نباید برای تعقیب های قضایی مورد استفاده قرار گیرد. انجام آزمایش های نارکوآنالیز بدون رضایت قبلی اشخاص ممنوع و توسل خودسرانه به فنون مورد دلخواه کارشناس برای تحصیل اطلاعات و توسل به تنبیه و اغوا مطلقاً جایز نمی باشد)).^{۴۳}

۴- هیپنوتیزم (خواب مصنوعی): حالتی خلسه مانند است که به جنبه هایی از ضمیر خود آگاه دست می یابد که با روش های دیگر نمی توان به آن دسترسی پیدا کرد. هیپنوتیزم به شهود و بزه دیدگان کمک می کند تا آنچه را دیده اند با وضوح بیشتری به یاد بیاورند. در سال ۱۹۷۶ در کالیفرنیا کودکانی را که سوار بر اتوبوس مدرسه بودند، در حالی ربودند که با تفنگ سر راننده اتوبوس نشانه گرفته شده بود. این کودکان را در زیرزمین حبس کردند. اما آن ها توانستند زمین را بکنند و بیرون بیایند. با این حال هیچ کدام از این کودکان نمی توانستند جزئیات مفیدی در اختیار اف.بی.آی قرار دهند. راننده اتوبوس موافقت کرد هیپنوتیزم شود و زمانی که تحت تأثیر هیپنوتیزم بود

^{۴۰} - دی. پی لایل، علوم قانونی، ترجمه مریم مهدب، نشر آوند دانش، چاپ اول، (۱۳۹۷)، ۶۵.

^{۴۱} - انصاری، ولی الله، حقوق تحقیقات جنایی (مطالعه تطبیقی)، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، چاپ چهارم. (۱۳۹۸)، ۴۵۳.

^{۴۲} - انصاری، ولی الله، حقوق تحقیقات جنایی (مطالعه تطبیقی)، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، چاپ چهارم. (۱۳۹۸)، ۴۵۶.

^{۴۳} - انصاری، ولی الله، حقوق تحقیقات جنایی (مطالعه تطبیقی)، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، چاپ چهارم. (۱۳۹۸)، ۴۵۵.

شماره پلاک ون سفید آدم رباها را به جزء یک رقم به یاد آورد. همین موضوع موجب دستگیری و محکومیت مجرمان شد.^{۴۴}

البته مشکلی که وجود دارد این است که تظاهر به هیپنوتیزم شدن چندان دشوار نیست. بنابراین صحت هر اطلاعاتی که از این طریق به دست می آید باید اثبات شود. به علاوه کسانی که هیپنوتیزم می شوند به شدت در برابر حرف هایی که به آن ها می زنند تأثیر پذیرند تا حدی که صرف پرسیدن بعضی سوال ها ممکن است خاطرات آن ها را درباره حوادث معینی تغییر دهد. ممکن است این خاطرات جدید به صورت بخشی از حافظه واقعی این افراد درآید و در نتیجه ، مصاحبه هایی که بعداً با آن ها می شود یا شهادت آن ها در دادگاه را تحت تأثیر قرار می دهد.^{۴۵}

۵- آنالیز استرس صدا: یکی از محصولات رایانه ای جدید بازار است که نشان می دهد آیا فردی که در حال صحبت کردن با تلفن است دروغ می گوید یا نه. تفکر پشت آنالیز استرس صدا این است که هر صدایی، فرکانسی قابل اندازه گیری است. صدای زیر، فرکانسی بالاتر و صدای بم فرکانس پایینتری دارد. بنابراین فرکانس صدا، واکنش های عاطفی ناشی از برانگیختگی را در صدای فرد شناسایی می کند.

۶- انگشت نگاری از مغز: عبارت است از قراردادن تعدادی ردیاب الکتروسیسته روی سر مظنون و نقشه برداری از الگوی فعالیت های الکتریکی مغز او در مدت پاسخگویی به سؤال هایی که در طول بازجویی از او می پرسند.^{۴۶}

به دلیل عدم شفافیت و فقدان یک اجماع جهانی در خصوص این که چه کسی می تواند از چنین روش هایی استفاده نماید اثبات اعتبار علمی چنین روش هایی دشوار و تأثیر مستقیمی بر فرآیند دادرسی عادلانه ، اصل برابری سلاح ها و فرض بی گناهی متهم داشته و ممکن است باعث نقض انصاف در فرآیند دادرسی شود. اما استفاده از چنین روش هایی لزوماً با مفهوم دادرسی عادلانه ناسازگار نیست و می بایست چالش هایی که استفاده از چنین روش هایی برای دادرسی منصفانه ایجاد می کنند شناسایی و نسبت به رفع آن ها اقدام نمود.

۵-۴-۲- ضعف در استفاده از روش تجزیه و تحلیل پیوند

در تجزیه و تحلیل پیوند، پروفایل سازان صحنه های جنایات متعدد را بررسی و سعی می کنند آن ها را به یک مجرم مرتبط کنند. همانند پروفایل مجرم، نمایه سازان پیوند پرونده نیز فرض می کنند که رفتار فردی به ویژه رفتار مجرمانه در طول زمان و صحنه های متعدد جنایت سازگار است. در این روش الگوهای رفتاری، ویژگی های صحنه جرم و بزه دیده شناسی جنبه های دو جنایت یا بیشتر با هم بررسی می شوند تا مشخص شود آیا آن دو جنایت توسط یک مجرم انجام شده است یا خیر. روش عمل^{۴۷} ، تمام رفتارهای مورد نیاز یک مجرم برای ارتکاب موفقیت آمیز یک جنایت است. روش عمل یک قاتل سریالی می تواند بر اساس نیاز مجرم به کنترل اوضاع تغییر کند، اما امضاء مجرم به دلیل این که بخش اساسی رفتار مجرم است، هرگز تغییر نمی کند. اکثر مجرمان سریالی

^{۴۴} - دیوید وی کانتر ، روان شناسی جنائی، ترجمه مریم مهدب، انتشارات آوند دانش ، چاپ دوم، (۱۳۹۸)، ۹۷.

^{۴۵} - دی. پی لایل ، علوم قانونی، ترجمه مریم مهدب، نشر آوند دانش، چاپ اول، (۱۳۹۷)، ۶۵.

^{۴۶} - دیوید وی کانتر ، روان شناسی جنائی، ترجمه مریم مهدب، انتشارات آوند دانش ، چاپ دوم، (۱۳۹۸)، ۱۱۴.

که مرتکب جنایات خشونت‌آمیز می‌شوند، تحت تأثیر خیالات قرار گرفته‌اند. اگر مجرم مرتکب رفتاری شود که فراتر از حد لازم برای ارتکاب جرم باشد امضای او فاش می‌شود.^{۴۸} مثلاً: مثله کردن قربانی، فتیش‌های جنسی غیرمعمول و... به این ترتیب پیوند پرونده برای شناسایی یک قاتل سریالی که در منطقه‌ای فعالیت می‌کند یا برای پیوند دادن صحنه‌های مختلف جنایت مربوط به رفتار یک مجرم استفاده می‌شود. عواملی که در شناسایی شیوه عمل و پیوند پرونده‌ها مؤثرند عبارتند از: انتخاب قربانی، رویکردها نسبت به قربانیان، اطلاعات فیزیکی یا جنسی، استفاده از سلاح، علت مرگ، نتایج پزشکی قانونی، مکان‌های جغرافیایی قتل‌ها، جنبه‌های زمانی و ... می‌باشند^{۴۹}

اگر رفتار خاصی برای یک مجرم به خوبی جواب دهد و منجر به پیامدهای ناخواسته نشود احتمالاً در جرائم بعدی همان مجرم مشاهده خواهد شد. این جنبه تکراری رفتار مجرمانه به مجرم احساس آشنایی و کنترل می‌دهد و به او اجازه می‌دهد با جدیت بیشتری بر انگیزه جنسی یا رفتارهای تشریفاتی پرخاشگرانه جرم تمرکز کند. در جرائم جنسی جنبه‌های تشریفاتی جنایت جنسی، از روان‌شناسی درونی یک مجرم خاص نشأت می‌گیرد. این رفتارها ناشی از انگیزه جرم و تخیلات جنسی است که مجرم آن را با این تشریفات بیان می‌کند. این تشریفات به شدت فردی هستند و جنبه‌هایی از صحنه جرم را منعکس می‌کنند که برای انجام جرم ضروری نیستند اما در کشف انگیزه یا هدف اصلی مجرم بسیار مهم هستند. تجزیه و تحلیل پیوند شامل پنج فعالیت متمایز اما مرتبط با یکدیگر است. ۱- جمع‌آوری اسناد لازم: این مرحله از ارزیابی بر اظهارات قربانی، پلیس و گزارش‌های پزشکی، فواصل مکان‌های جنایت و نقشه تجاری تمام مکان‌های مهم مرتبط با هریک از جنایات متمرکز است. در پرونده‌های قتل چنین اسنادی شامل: گزارش‌های پلیس، کالبدشکافی، سم‌شناسی، عکس صحنه جنایت، عکس‌های کالبد شکافی و نقشه تجاری‌ای که مکان قتل و مکان دفع اجساد و فواصل بین هر یک از مکان‌های مختلف را نشان می‌دهد می‌باشد.

2- بررسی مستندات و شناسایی ویژگی‌های مهم جرم: این مرحله از ارزیابی به تحلیلگران این امکان را می‌دهد که نه تنها جنبه‌های مهم هر جرم را به تصویر بکشند بلکه با تمام جرائم این مجموعه آشنا شده و بتواند به رفتارهای مرتبط با جرم بدون نیاز به جستجو در میان حجم انبوه داده دسترسی داشته باشند.

3- تجزیه و تحلیل جنایات و شناسایی شیوه و طرز رفتار: در این مرحله تحلیلگر یک مطالعه دقیق از ویژگی‌های مهم جرم انجام می‌دهد و عواملی را که شیوه و طرز رفتار را تشکیل می‌دهند و آن‌هایی که تشریفات را تشکیل می‌دهند شناسایی می‌کند.

^{۴۸} -آچرلی رئیس پلیس وست رایدینگ یورکشایر در انگلستان با استفاده از تجزیه و تحلیل شیوه عمل در سال ۱۸۹۶ زمینه جدیدی را در عملیات پلیس ایجاد کرد. او تشخیص داد که مجرمان از تکنیک‌های مشابهی در صحنه‌های مختلف جنایت استفاده می‌کنند. وی همچنین ویژگی‌های فردی مجرمان را در صحنه‌های مختلف جنایت شناسایی و آن را علامت تجاری آن‌ها نامید که بعداً به عنوان امضاء مجرم شناخته شد.

41-Keppel, R.D. Investigation of the serial offender: Linking cases(Ed). Serial. Offenders: current thought, recent findings. Florida: CRC Pre.(2000),122.

4- بررسی این که یک امضاء در جرائم وجود دارد یا خیر: تحلیل گر تلاش می کند تا تشخیص دهد آیا ترکیب منحصر به فردی از رفتارها در میان مجموعه جرائم وجود دارد یا خیر و انگیزه جنایت را این گونه کشف نماید.

5- گردآوری یک تحلیل مکتوب از صحنه جنایت: نظر کتبی ارزیاب می بایست حداقل شامل فهرستی از شیوه رفتار و ویژگی های جنایت که تشریفات را تشکیل می دهند و همچنین بیان ترکیب منحصر به فرد در صورت وجود در صحنه جنایت باشد.^{۵۰}

انگیزه یک مجرم به وسیله رفتارهای اختصاصی او مشخص می گردند که گویای جنبه های اختصاصی جرم به طور کلی یا جنبه های انگیزشی یک جرم می باشند. رفتارهای اختصاصی، آن دسته از رفتارهایی هستند که جهت ارضای نیازهای احساسی یا روان شناختی مجرم ارتکاب می یابند و برای ارتکاب جرم ضروری نمی باشند. ولی در عین حال مجرم آن رفتار را در جرایم ارتکابی خود تکرار می کند. این امر می تواند مبنایی برای تشخیص و تعیین هویت مجرم و امضای خاص او شود. تعیین رفتار امضایی پس از وقوع جرم منافع متعددی را برای تحقیقات جنایی و مقدماتی در بردارد. به عبارت دیگر بعضی مجرمان در صحنه جرم دست به اعمالی می زنند که می توان از آن ها به عنوان رفتارهای اختصاصی یاد کرد. رفتارهای امضایی مجرم با شیوه اجرای جرم متفاوت است، شیوه اجرای جرم، بیشتر در نحوه انجام رکن مادی یک جرم قابل تصور بوده ولی رفتار امضایی مجرم بر خلاف شیوه اجرای حکم برای ارتکاب موفقیت آمیز جرم ضروری نمی باشند، اما مجرم برای ارضای نیازهای روحی و روانی خود مانند: منفعت، خشم، آرامش، سماجت و ... دست به انجام آن ها می زند. مأموران تحقیق در بررسی صحنه های جرم برای رسیدن به واقعیت باید آن ها را از هم تشخیص دهند. محقق انتظامی و قضایی با تجزیه و تحلیل رفتارهای امضایی مجرمین می تواند هر یک از آن ها را از سایر مجرمینی که مرتکب همان جرم می شوند تمیز دهد.^{۵۱}

نتیجه گیری

یکی از معضلات تحقیقات جنایی قتل های سریالی، ضعف سیستمی سازمان پلیس و ناتوانی سازمان های مختلف مجری قانون در جمع اطلاعات و همکاری با یکدیگر در جهت پیوند پرونده های مشابه می باشد. در رفع این چالش، اساسی ترین و مهمترین توصیه، اجرای یک سیستم فناوری اطلاعات یکپارچه در سطح استان می باشد. در صورت مجهز شدن سازمان های پلیس محلی به یک سیستم مدیریت پرونده یکپارچه، این امکان برای همه سازمان های مجری قانون فراهم می شود تا به همه پایگاه های اطلاعاتی موجود و اطلاعات مرتبط دسترسی داشته باشند و این اطلاعات را به طور هم زمان در سراسر استان به اشتراک بگذارند. همچنین می بایست گام هایی در سطح پلیس ملی برای توسعه یک سیستم مؤثر برای به اشتراک گذاردن اطلاعات برداشته شود. فناوری های نوین

42-Robert R. Hazelwooda, Janet I. Warren. Linkage analysis: modus operandi, ritual and signature in serial sexual crime . Aggression and Violent Behavior.(2002).6.

^{۵۱} - منصورى شيخ جان، بهزاد، تبیین شیوهها و رفتارهاي امضایی مجرمين و نقش آن ها در جرم یابی، فصلنامه علمی -ترویجی کارآگاه، دوره دوم، سال هشتم، تابستان ۱۳۹۴، شماره ۳۱، (۱۳۹۴)، ۶۳.

از جمله نرم افزارهای ارزیابی خطر، پروفایل دی. ان. ای، نمایه سازی، هوش مصنوعی و ... نقش کلیدی در دستگیری مجرمان و ایجاد ایمنی بیشتر برای قربانیان احتمالی داشته است. لذا عواملی که این مجرمان را به ارتکاب جنایت سوق داده و عواملی که دارای ارزش‌های پیش‌بینی کننده در تعیین رفتار بالقوه هستند می‌بایست با دقت بیشتر شناسایی و مورد مطالعه قرار گیرند. مسلماً پیشرفت فناوری در تحقیقات چنین جرائمی بسیار حائز اهمیت است. تأثیر فرآیندهای فنی برای جمع آوری مدارک، آثار و تحلیل شواهد فیزیکی موجود در صحنه جرم یک واقعیت غیر قابل انکار و نیاز به بهبود مداوم این ابزارها فراتر از بحث است ولی باید توجه داشت که حتی اگر این ابزار به طور چشمگیری پیشرفت کنند به تنهایی رافع چالش‌های قضایی و پلیسی در این زمینه نخواهند بود. عوامل دیگری همچون آموزش پرسنل، کیفیت به کارگیری و سرعت عمل پلیس در به کارگیری این تکنیک‌ها در رفع چالش‌ها و موانع پلیسی بسیار حائز اهمیت می‌باشد. بدون دخالت هوش و مهارت انسانی صرف به کارگیری تکنولوژی و ماشین ناکارآمد خواهد بود. اگر می‌خواهیم در مبارزه با چنین جنایاتی موفق باشیم سازمان‌های مجری قانون می‌بایست آموزش و ابزار لازم را داشته باشند. اما اکثر سازمان‌های مجری قانون این روند را آغاز نکرده‌اند. در کنار ضرورت به کارگیری چنین روش‌هایی در کشف جرم به این مهم نیز می‌بایست توجه داشت که به حقوق متهم در روند دادرسی خدشه ای وارد نشود. عدم اطمینان از تضمین دادرسی عادلانه در طول تحقیقات و مرحله قبل از محاکمه می‌تواند به کل روند دادرسی آسیب جدی وارد نماید. وضع قانون در جهت استاندارد سازی چنین روش‌هایی و تعیین دامنه اختیارات و نحوه اعمال آن‌ها، نظیر لزوم دارا بودن تخصص در زمینه روان‌شناسی و فیزیولوژی برای آزمایش گران دستگاه دروغ سنج و به کارگیری این روش‌ها توسط افراد واجد صلاحیت، منع اقدامات قهری در به کارگیری شیوه‌هایی نظیر هیپنوتیزم، داروهای نارکوانالیز و... و اخذ رضایت متهم در رفع چنین چالش‌هایی کمک کننده می‌باشد. سازمان‌های مجری قانون می‌بایست یک تیم تجزیه و تحلیل جرم را ایجاد و متخصصان روان‌شناسی، جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی به عنوان تحلیلگر استخدام نمایند. در سازمان پزشکی قانونی نوین نیز ایجاد بخش روان‌شناسی جرم متشکل از اطاق تجزیه و تحلیل جرم و آزمایشگاه روان‌شناسی بسیار کمک کننده می‌باشد. استفاده از پیشرفت‌های فناوری در پیشگیری، شناسایی و آزمایش شواهد فیزیکی ضروری است. استفاده از دستگاه‌هایی برای اندازه‌گیری و تشخیص حساسیت کیفیت صدا و پاسخ‌های بدن مظنونان در طول مصاحبه یا بازجویی همگی در تحقیقات جنایی چنین جنایاتی ضروری است. افزایش تعامل و مشارکت بین دانشگاهیان و مجریان قانون در قالب سمینارها و کارگروه‌ها در آموزش پرسنل مجری قانون در تحلیل صحنه جرم و انگیزه‌های مجرم در حوزه تحقیقات جنایی چنین جنایاتی بسیار حائز اهمیت می‌باشد.

پیشنهادها

۱- تشکیل واحدی مرکب از روان‌پزشکان جنایی، روان‌شناسان رفتاری، جامعه‌شناس و جرم‌شناسان در بخش روان‌شناسی جنایی پزشکی قانونی و واحدهای پلیسی، برای تجزیه و تحلیل صحنه جرم و رفتار مجرمان و ایجاد سیستمی برای به اشتراک گذاری و پیوند داده‌های به دست آمده از صحنه‌های جرم در این مراکز.

۲- تشکیل یک مؤسسه آموزشی مانند واحد علوم رفتاری اف. بی. آی برای انجام پژوهش مستمر و دسترسی به یافته‌های نوین در حوزه جرم‌یابی جرائم سریالی و آموزش آن به پلیس‌های محلی.

۳- تعامل دستگاه قضایی و نیروی انتظامی با معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری جهت استفاده از توان شرکت‌های دانش بنیان در استفاده از فناوری هوش مصنوعی با طراحی نرم افزارهای پروفایل جغرافیایی و غیره.

۴- ایجاد تفاهم‌نامه همکاری از سوی ناجا با پلیس‌های موفق دنیا جهت تبادل تجربیات فنی و علمی و بهره‌گیری از تجهیزات نوین جرم‌یابی.

۵- ایجاد تفاهم‌نامه همکاری از سوی مراکز تحقیقاتی ناجا با انجمن بین‌المللی تحقیقات جنایی (ICIAF) جهت استفاده از دستاورد های علمی این انجمن و شناسایی و آموزش افراد مستعد و واجد صلاحیت در به کارگیری روش‌هایی نظیر نیم رخ سازی جنایی.

۶- پیش‌بینی و تأسیس یک نهاد نظارتی و مرجع اعتراض برای بررسی صحت و اعتبار نظر نمایه سازان اولیه و شناسایی مسئولین در اظهار نظر های غرض ورزانه.

۷- تعیین ضمانت اجرا های کیفی و انتظامی در صورت تخلف و تخطی از اصول به کارگیری تکنیک های پروفایل جنایی، دستگاه دروغ سنج و ... برای مجریان این تکنیک ها در جهت رعایت حقوق متهم و اصول دادرسی منصفانه.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

- ابراهیمی، مجیب؛ میر روشندل، سید ابوالقاسم؛ آقایی، جان احمد (۱۳۹۴). جامعیت بخشی به مجموعه داده جرائم به منظور پیش‌بینی و شناسایی جرائم با استفاده از تکنیک های داده کاوی، فصلنامه صنایع الکترونیک، دوره ۶، شماره ۴، صص ۵-۱۱

- افشار، ترنم (۱۳۹۱). تحلیل زبان شناختی گونه‌های اقرار، فصلنامه کارآگاه، سال پنجم، دوره دوم، شماره ۲۰، صص ۶-۲۳

- انصاری، ولی‌الله (۱۳۹۸). حقوق تحقیقات جنایی (مطالعه تطبیقی)، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهش‌کنده تحقیق و توسعه علوم انسانی، چاپ چهارم.

- بیابانی، غلامحسین (۱۳۸۸). کشف دروغ در مصاحبه و بازجویی از طریق رفتار غیر کلامی، فصلنامه کارآگاه، سال دوم، دوره دوم، شماره ۷، صص ۱۱۸-۱۳۹

- بیابانی، غلامحسین؛ مظفری، افسانه (۱۳۹۲). صحنه جرم و شخصیت جنایی مجرم، فصلنامه کارآگاه، سال هفتم، شماره ۲۵، صص ۵۳-۶۴
- ژان-ایو لاسال (۱۳۹۷). تحولات علوم جنایی و آموزش و تحقیقات جرم شناسی در فرانسه، ترجمه دکتر علی حسین نجفی ابرند آبادی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۳۱-۳۲
- راجر.وشای (۱۳۸۳). زبان شناسی قانونی، ترجمه اعظم استاجی، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۴۷ و ۴۸، صص ۳۶۵-۳۸۰
- رضویان، حسین؛ جلیلی، مریم (۱۴۰۰). زبان شناسی حقوقی و تشخیص دروغ، انتشارات دانشگاه سمنان، چاپ اول، تابستان سال ۱۴۰
- دی. پی لایل (۱۳۹۷). علوم قانونی، ترجمه مریم مهذب، نشر آوند دانش، چاپ اول
- دیوید وی کانتر (۱۹۹۴). روان شناسی جنائی، ترجمه مریم مهذب، انتشارات آوند دانش، سال ۱۳۹۸، چاپ دوم
- شیر، عباس (۱۳۹۷). بزه دیده شناسی قضایی (قانونی)، فصلنامه تحقیقات حقوقی، شماره ۸۴، صص ۲۱۵-۲۴
- عزیزی، سیروس (۱۳۸۹). نقش زبان شناسی جنایی در بازجویی (بر مبنای اصول همکاری گرایس)، فصلنامه کارآگاه، دوره دوم، سال چهارم، شماره سیزده، صص ۶-۲۵
- قدسی، سید ابراهیم؛ رستگار صولتی، محمدسعید؛ گلدوزیان، حسین (۱۳۹۳). نشریه علمی - ترویجی کارآگاه، سال هفتم، شماره ۲۶، صص ۱۴۵-۱۳۳
- کاظمی، پروانه؛ حسین پور، جواد (۱۳۸۸). کاربرد داده کاوی در سازمانهای پلیسی و قضایی به منظور شناسایی الگوهای جرم و کشف جرایم، فصلنامه کارآگاه، دوره دوم، سال دوم، پاییز ۸۸، شماره ۸، صص ۳۲-۶۲
- کرت آربارتل، آنه ام بارتل، روان شناسی رفتار جنایی، ترجمه محمد جعفر ساعد، انتشارات گنج دانش، چاپ اول، سال ۱۴۰۰.
- منصوره شیخ جان، بهزاد (۱۳۹۴). تبیین شیوهها و رفتارهای امضایی مجرمین و نقش آنها - در جرم یابی، فصلنامه علمی - ترویجی کارآگاه، دوره دوم، سال هشتم، تابستان ۱۳۹۴، شماره ۳۱، صص ۴۸-۶۵
- ناظم، فرشید؛ مردانی، فردین (۱۳۹۶). بررسی چگونگی مستند سازی صحنه قتل عمد در اصفهان، مجله پزشکی قانونی ایران، دوره ۲۳، شماره ۲، صص ۸۴-۹۴
- هندیانی، عبدالله (۱۳۹۰). تأثیر دلایل سنتی بر بروز اشتباهات قضایی، فصلنامه کارآگاه، سال چهارم، دوره دوم، شماره ۱۶، صص ۸۵-۱۰۸

-یاوری، امیر حسین؛ نور محمد زاده، علی (۱۳۹۸). نقش پلیس اطلاعات محور در جر م یابی پرونده قتل های
زنجیره ای، فصلنامه کارآگاه، سال دوازدهم، شماره ۴۸ ، صص ۲-۷

(ب)منابع انگلیسی

-Brent E.Turvey, Forensic Solutions,LLC, Sitka, Alaska, USA.Criminal Profiling
An introduction to Behavioral Evidence Analysis(Forth Edition),2012

- Coulthard, M&Jonson.(2007).An introduction to forensic linguistics

language in evidence. Routledge taylor&francisgroup London and newYork,first
.published2007

- Daniel A.Reilly(2019).ebook finding the truth with criminal investigationsuspect,
subject, defendant.Rowman & Littlefiled publishers

- Ebisike, Norbert.(2017). The Use of Offender Profiling Evidence in

Criminal Cases. A Dissertation Submitted For The Degree Of Doctor Of

Juridical Science At Golden Gat University School Of Law, San
FranciscoCalifornia Dissertation

- Emily Luc.(2016). Latent Class Analysis of Serial Murderers. (Under
TheDirection Of Dr. Matthew Phillips). A thesis submitted to the faculty of The

University of North Carolina at Charlotte in partial fulfillment of the

requirements for the degree of Master of Science in Criminal Justice

- Keppel, R.D.(2000). Investigation of the serial offender: Linking cases-3

.through modus. Operandi and signature (Pp. 121-133). In L.B. Schlesinger

(Ed). Serial. Offenders: current thought, recent findings. Florida: CRC Pre

-Mehra, Samavati Pirouz.(2012) A study on mental disorder in serial

killers, Iranian Journal of Medical Law

- Nichols, Beth,(2019). Geographic Profiling: Contributions to the-6

Investigation of Serial Murders. A Thesis submitted in partial fulfillment of

the requirements for the degree of Master of Arts

-Robert R. Hazelwooda, Janet I. Warren.(2002). Linkage analysis: modus

operandi, ritual and signature in serial sexual crime . Aggression andViolent
Behavior

-van Aken, Chelsea (2015) "The Use of Criminal Profilers in the Prosecution of Serial Killers," Themis: Research Journal of Justice Studies and Forensic Science

-Walter L. Perry, Brian McInnis, Carter C. Price, Susan C. Smith, John S. Hollywood (2013) The Role of Crime Forecasting in Law Enforcement Operations